

№ 51 (208) 18 сіння 2000 г.

Наша Ніва

Заснаваная ў 1906. Адноўленая ў 1991. Выходзіць у панядзелкі

ПЕРШАЯ БЕЛАРУСКАЯ ГАЗЕТА

Тры-чатыры

Лукашэнка хоча, каб дэмакраты вылучылі як найболей кандыдатаў, з якіх зарэгістраваць можна будзе толькі самага зручнага

Каардынацыйная Рада Дэмакратычных Сілаў у мінулу пятніцу ня вылучыла, як зьбіралася, адзінага кандыдата на прэзыдэнта. Прэтэндэнтаў аказалася трох. Сямён Домаш, якога падтрымлівае большасць рэгіянальных структур, і незалежных суполак, а таксама свабодных прафсаюзаў, БНФ, частка АГП і "Хартыя-97", сабраў 9 галасоў. Уладзімер Ганчарык, падтрыманы Федэральнай прафсаюзаў ды блізкім да яе Партыяй Працы і Жаночай Партыяй "Надзея", а таксама сацыял-дэмакратамі С. Шушкевіча зь ягоным немалым асаўствам унутры і замежнапалітычным аўтарытэтам — 3 галасы. Міхail Чыгір, за якім стаяць іншая частка АГП і бізнес-эліта — 1 голас.

Ганчарык, такім чынам, усё ж рагышыўся на ўдзел у кампаніі. Чыгір наважаны максимальна скрыстаць з назапашанага за два гады палітыканья і зняволеніем палітычныя капиталы. А Сямён Домаш, хоць і называўся рознымі коламі як ідэальная фігура разумнага кампрамісу і раўнавагі, пакуль ня здолеў давесці гэта ўсім. Прынамсі, іншыя паліярныя палітыкі яшчэ чакаюць ад яго гарантыйя "каманднае гульбы".

Якія моцныя і слабыя бакі кожнага з гэтых трох палітыкаў?

У Ганчарыкі ў актыве — прафсаюзы, прысутны ў кожным раёне, на кожным прадпрыемстве. Сіла, здольнасць назіраць за ходам выбараў і даносіць інформацыю да тых грамадзян, якіх не закранаць партыйныя ўлёткі і незалежная прэса. Апроч таго, у кулюрах гавораць пра маскоўскія сувязі Ганчарыкі, і, у прыватнасці, ягоны контакт з дэярэктарам заводу "Рубін", бытым сакратаром ПКБ А. Лашкевічам. Такім чынам, прафсаюзы лідар бывшым бы можа разылічваць калі не на "ўсходнія гроши", дык, прынамсі, на нэўтралітэт часткі расейскай прэсы.

Але сацыялягічныя аптычныя съведчанні, што аўтарытэт прафсаюзаў у грамадзтве нізкі, і нізкі той стабільны нізинё, якія нік не падвысіш. Скажам, партыі непапулярныя, бо іх ня ведаюць, вакол іх інформацыйная блікада і смута дэзынфармацыя. І іхная непапулярнасць ураз можа перавярніцца шаленай папулярынасцю, як толькі дасыць збой прапагандысцкі апарат рэжыму. Тады як афіцыйныя праф-

саюзы знаёмыя кожнаму па іхнай штодзённай дзейнасці — або бязьдзейнасці. І кляімо "культмасавікаў" і "згоднікаў", застале ад савецкіх партыяў, ляжыць на прафсаюзниках дагэтуль. Кожны з выбарцаў будзе сабе думаць, а ці зможа "добрая сакратар прафкаму" Ганчарыкі стаць хоць "кеўскім дырэкторам"?

Сувязі ў Маскве, лічыцца, мае і Міхail Чыгір. А ўнутрыпалітычны козырь Чыгіра — тое, што яго ведае найвышэйшая намэнклatura краіны, у тым ліку і сілаў біспіекі. Калі гандыкал Ганчарыка — высокі адмойтнік ройтынга ягонай арганізацыі, дык у Чыгіра — высокі асаўсты

цы". Але маюць і клейкі імідж "апа-зыціянераў" і "бэнэфістай".

Тады як праўдзівае арганізацыйнае здольнасці прафсаюзаў проста нікто ня ведае — во је не змаглі яны арганізацівамі ніводнай па-сапрайдаму моцнай акцыі пратесту. Раптам нізавыя прафсаюзы ажажуцца волатам на глыняных нагах, будуюць празусю кампанію ўхіляцца ад рэальна-га змагання?

Домаш паводле поглядаў — сапраўдны асьцярожны цэнтрыст, аднак пэўныя мэды імкнунца прыяліць яму лэйбл "памяркоўнага на-ціяналіста" і "правага палітыка", а таксама "крэатуры палітычных партыяў". Ці хопіць у Домаша палітычнага таленту не ісьці за гэтым вобразам, але ста-ранна і штодзённа пра-цаўца з Москвой, з усходнебеларускім электаратам? Ці здольны будзе ён дака-заці сваю незалеж-насць ад партыяў, на страціўшы пры гэтым іхнай падтрымкі?

У адрозненіне ад Чыгіра і Ганчарыка, ён ня мае ўстойлівага іміджу ў выбарцаў. Гэта таксама плюс. Але і ў Москве яго ведаюць найменей. Ды, мяркуючы па стаўленні позуных беларускіх газетаў да ягонай кандыдатуры, баяцца найболей.

Палітычныя партыі падсвідома хацелі бы вильчыць "слабага кандыдата", якім малі б папікаць. У нацыянальных жа інтарэсах, каб гэты кандыдат аказаўся моцны — каб ён, будучы падтрыманным палітычнымі партыямі, узяў іх пад ногі і павёў кампанію незалежна, хоць і не забываючыся, на кім стаіць.

Працяг на старонцы 2.

Усе відавочныя канкурэнты Лукашэнкі — з традыцыйна нацыяналістичных рагіёнія Беларусі. Чыгір і Ганчарык — родам з гісторычнай Случчыны, Домаш і Дабравольскі — з летапіснай, ермаловіцкай Літвы. Адтуду жа — і Заламай, і невядома куды звязаны Ганчар, і Пазьняк з Шарэцкім, і Кебіч.

Найбольшыя шанцы стаць адзінам кандыдатам ад дэмакрату мае Сямён Домаш.

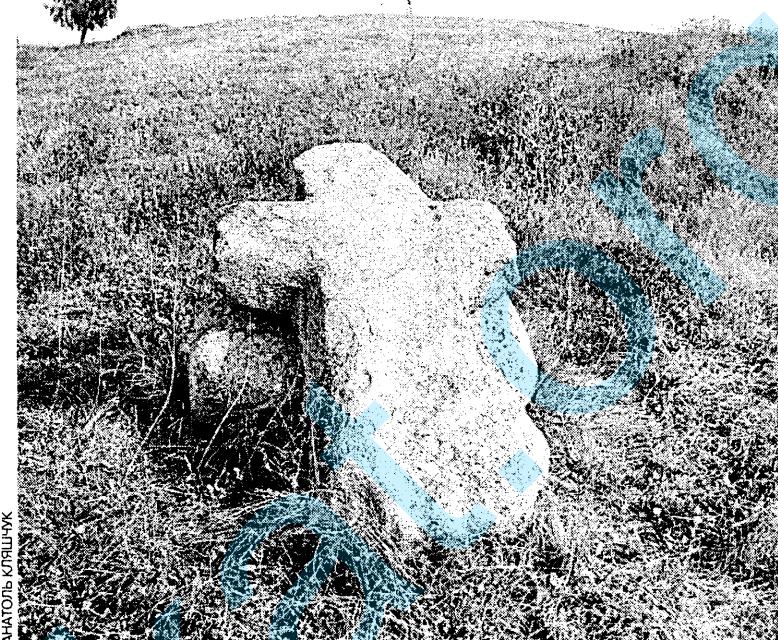
адмоўны рэйтывінг. Каб мы былі ў Сэрбі, дык ягоная кандыдатура на-ват не разглядалася б. Але мы ня ў Сэрбі.

Напорыстасць тых палітычных сілаў, якія падтрымліваюць Домаша, можа здавацца і плюсам, і мінусам. У Домаша за сыпнай — выбарцы дэмакратычнага Менску, ягонай вотчыны Гарадзенскіх, ды яшчэ й Баранавіцкіх, дзе ён нарадзіўся. Домаша сымпатызуюць тыя, каго мы звыклі называць "незалежным беларускім грамадзтвам" — сецива суполак, партыйных груп, гурткоў, асьветніцкіх, праваабарончых, рэлігійных і спартовых арганізацый ва ўсіх краінах. Патэнцыял незалежна-га беларускага грамадства абмежаваны, але праверыны. Яно вытрымала цяжар шасыці гадоў супраціву Лукашэнку. Ягоныя актыўісты выпрабаваныя ў баталіях і маюць сякі-такі досьвед "арганічнае пра-

СПЭЦЫЯЛЬНЫ НУМАР "НН"

Эўропа вялікіх фараонаў

Сем апавяданьня на сем зімовых вечароў

СУЧАСНАЯ БЕЛАРУСКАЯ ПРОЗА

Уладзімер Арлоў "Задніца Эўропы" — старонка 6.

Сяргей Астравец "Poeti italiani" — старонка 1.

Наталка Бабіна "Босьня і Герцагавіна" — старонка 7.

Лявон Вольскі "Новая кватэра Казімера" — старонка 8.

Адам Глебус "Штурм Масквы" — старонка 10.

Вінцэс Мудроў "Вечар у "Прэзыдэнт-гатэлі" — старонка 11.

Сяргей Шыдлоўскі "Музэюм" — старонка 9.

Па апавяданьні на кожны шары дзень зімовага сонцстаяння, на кожнае сутоньне, на кожны доўгі перадкалядны вечар.

Poeti italiani

Сяргей Астравец

кам і ваўком" — так, здаецца?

Перад вачымі плылі сотні вокладак на стале і стэляжах. Кундэра ў розных выданнях. Бокет, але раман — тоўсты, цікавы. Фаўлз, "Чорная вежа". О, Ален Роб-Грые! "Рэвалюцыя ў Нью-Ёрку", "праект". Таміна Пазаліні. І шмат чаго яшчэ. Купіў Кундэру і італьянскую паэзію. Са шкадаваннем, не здаволіўшыся, пайшоў... Сёлета Акінчыц упершыню ўбачыў Італію. Прысмак яе адчуваўся доўга.

Ішэра кастрычніцкая раніца. Адразу за Слупскам на дарозе гармідар. Пажарныя. Людзі з абрэвітурай на сыпніах "МНС". На ўбочыне чорны шкілет згарэлага легкавіка. Здаецца, "опэль-кадэт". На траве на сыпніе бездзаможна ляжыць мужчына. З горла тырчыць і торгаеца нейкай трубка. У машыне агарэлы труп. Ззаду, злева. Нейкі яшчэ людзі, легкавікі. Усе маўчаць.

Працяг на старонцы 5.

рыхтуецца да друку:

Як мы празылі Год?

Калядны нумар "НН" падводзіць рысу пад годам вялікага юбілею.

Пытайцца ў шапіках "Белсаюздруку" і "Белпошты": у Менску 26-га, а за Менскам 27 сіння. А найлепш — падпісвайцесь. Гэта яшчэ можна зрабіць да 20 сіння.

ТЭМА НУМАРУ:
ГОД НЯМЕЦКАЙ
ПАЛІТЫКІ
У БЕЛАРУСІ

а таксама:

СЯРГЕЙ АСТРАЎЦОУ "15 ВАРЫЯНТАў АДНАГО ДЭКРЭТУ"
СЛАВАМІР АДАМОВІЧ "ГОД ЗАЦІШША ПЕРАД ГОДАМ БУРЫ"
АРЦЁМ ЛУК'ЯНОВІЧ "ПАСІНЕЧНЕ БТ"
ЛЕАПОЛЬД УНГЕР "БЯЛГРАД ПАСЬЛЯ МІЛОНІВІЧА"
АЛЯКСАНДР ЯКАУЛЕЎ "РАСЕЯ: ВЫЗВОЛЬНАЯ ВАЙНА
СУПРАЦЬ ЧЫНАВЕНСТВА"

Жанчыны разважаюць пра магчымых кандыдатаку прэзыдэнты і даюць парады дэмакратычным кандыдатам- мужчынам

Напярэдадні доўгачаканай кампаніі па выбарах прэзыдэнта мы звязніліся да жанчынаў з двума пытаннямі. Хто з жанчынаў мог бы стаць рэальнай кандыдаткай на прэзыдэнта Беларусі? Калі кандыдатам ад дэмакратычнага руху стане мужчына, што ён мае зрабіць, каб людзі ў яго паверлі?

Антаніна Аляхновіч, настаўніца матэматыкі ў СШ № 166:

САПРАЎДНАЯ СЯМЕЙНАЯ ЖАНЧЫНА

Нам патрэбная жанчына. Кабета заўжды мудрэйшая. Мужчыны больш схільныя прымаць разнавідныя іспытания. Калі б у палітыцы было больш жанчынаў – не такіх, як даўней былі дэпутаткі, якія выхваляліся сваімі разводамі, – а сапраўдных жанчын, якія ўмеюць захаваць свою сям'ю, у нас у краіне ўсё было б інакш.

Палітыка трэба выхоўваць з маленства ці хаця б з юнацкіх гадоў. А ня так, як Лукашэнку: ён, можа, і хацеў бы добра зрабіць, дый ведаў не стае. Тут мусіць быць і агульная культура, інтэлігентнасць, адукаванасць. Я з што цию Лукашэнку – ён ня даў па раскрыданца краіну, як гэта здарылася ў Радзе. Ён апінуўся вышэйшы на дэльве галавы за расейскіх палітыкаў. У кожным выпадку, каго бы мы ні выбрали, рыўка наперад, напэўна, ня будзе. Тоё, што было ў свой час зроблены, хутка ня выправиш. Дый потым, у нас не стае рэурссаў. Беларусь можа выжыць толькі як Японія – коштам высокіх тэхналёгій. А ўвогуле, я падтрымліваю тых людзей, якія размаўляюць па-беларуску. Ідэі ЕНФ былі надтады карысныя і добрыя для Беларусі. Але гэтыя палітыкі ня ўмелі слухаць народ; яны ўмелі слухаць толькі саміх сабе. Ну, хай цяпер робяць высновы!

Ірина Бігдай, мастачка, супрацоўніца Музэю сучаснага выяўленчага мастацтва:

ІРЫНА ХАЛІП

Хто ў нас найбольш папулярны з жанчынаў? Тамара Віньнікава? Ира Халіп? Дарэчы, чаму б не?

Прэзыдэнтам стане мужчына, бо выбарцу-жанчынаў у Беларусі больш. Цікава, што той жа Дабравольскі нядыўна сказаў, што асабістая ён лепшым прэзыдэнтам для Беларусі лічыць менавіта кабету. Узынякае падазрэнне, быццам ён як мужчына хоча перакласці галоўны цяжар на жаночыя плечы. Ну, і што ён можа паслыя гэлага зрабіць, каб жанчыны “яму паверылі”? Быць больш мужчынам і навучыцца браць адказнасць на сябе.

Тацяна Вайтовіч-Камілеры, беларуская піяністка, жыве ў Таронта:

ЗДОЛЬНАСЦЬ ВЕРЫЦЬ

Відавочны прагрэс, калі людзі хаця б абміроўваюць такую мужчынамасць, што прэзыдэнтам краіны стане Кабета (хопці з нас ужо дурнёй-мужчынаў! Шкода толькі, што я ня маю паняцця, хто рэальна можа паўдзельнічаць у наступных

Прэзыдэнтка Беларусі

выбарах – з той прычыны, што мы маю дастатковых звестак пра беларускую суітую: у Інтэрнэт трапляе абмежаваная колькасць інфармацыі з Беларусі, і да таго ж гэтая інфармацыя вельмі няяканская.

Алена Гапава, дырэкторка Цэнтра гендэрыных даследаванняў Эўрапейскага Гуманітарнага Ўніверситету:

НІХТО

У бліжэйшы час нікто. Ні з жанчынаў, ні з мужчынаў. Адсутнасць моцнай асобы – вынік палітычнай сістэмы, што склалася ў нашай краіне і што ня дасыць такой асобе зрабіцца бачнай. Гэта сістэма складаецца як з ідэалёгіі, так і тых дзяржаўных інстытутаў і структур, што бароняць існуючае *status quo*. У Савецкім Саюзе, калі б уявіць такі цуд, што нехта стаў альтэрнатывай Брэжнёву на выбарах у Вярховы Савет (і ня трапіў адразу ў вар'яцкі дом), усё роўна ён ня меў бы шанцаў быць абраным. Невыпадкова, што ўзарваў гэтую сістэму чалавек, які дзеянічай унутры яе, бо меў мужчынамасць выкарыстоўваць рэсурсы сістэмы. Працістаяць толькі супольную ідэю, якай аўднае розныя часткі грамадства і таму зробіцца матэрыяльны сілай. У нас толькі ідэя цілера няма. Што нам рабіць? Жыць і выконваць свае абавязкі – як мы сумленна іх бачым.

Ен навучыцца слухаць народ і не выдаўваць карпаратыўныя інтарэсы кола інтэлектуалаў за інтарэсы народу. Інтэлігенцыі ў свой час вельмі хацелася бачыць прэзыдэнтам Шушкевіча ці Пазнянку, бо яны добра казалі тое, што інтэлігенцыя хацела чуць. А “народ”, як высьветлілася, хацеў іншага. Кандыдаты з інтэлігенцыі ня мелі ідэяў, на якія б народ алгукнуўся...

**Галіна Дубянецкая, паэтка:
ІРЫНА ДУБЯНЕЦКАЯ**

Найлепшым прэзыдэнтам была б мая сястра, тэоляг Ірына Дубянецкая.

Я паверу толькі такому прэзыдэнту, які пажадае аднавіць дзяржаўную беларускую сымболіку: белы-чырвона-белы сцяг, “Пагоню”, лімі “Магутны Божа” альбо паліянэз Агінскага. А таксама гістарычную назну нашае сталіцы – Менск, як яна спрадвеку называлася.

**Валяніца Звонава, цырульніца:
НЕ АБРАМАВА**

Я зусім ня ведаю нашых палітыкаў-кабетаў, акрамя дэпутата ад нашай выбарчае акругі Вольгі Абрамавай. Але ян мяне расчараўала: па заканчэнні перадвыбарчай кампаніі яе нідзе не было ні відаць, ні чуваць. Гэта кабета нікак сабе не прайвала. У ролі прэзыдэнта я прадстаўлюю сабе жанчыну маладую і актыўную, накшталт Хакамады ў Радзе.

Кандыдат мусіць даказаць, што ў яго ёсць ідэя наконт рэфармавання нашае эканомікі – ня толькі неадкладных заходаў, але і на нейкую перспектыву. Эканоміку трэба рэфармаваць тэрмінова і прытым глябальная. Акрамя таго, палітычны дзеяч высокага рангу мусіць быць прадказальным. Яму нельга шарахацца з боку ў бок.

**Тацяна Процька, кіраўнічка Беларускага Гельсінскага Камітэту:
ПЛЫІ НЕ СФАРМАВАЛІСЯ**

Апошнім часам у палітычнай палітыры Беларусі звязвалася шмат выдатных жанчын-палітыкаў. Гэта В.Палевікова, В.Абрамава, Н.Стужынская, А.Скрыган, Т.Ваніна, Л.Гразнова. У дэмакратычнай краіне не такіх жанчын чакае бліскучая кар'ера. На жаль, сёняння ў грамадстве яшчэ не сфармавалісь пльшчі, якія б запатрабавалі гэтих лідэраў

для ажыццяўлення сваіх палітычных мэтай.

Каб людзі паверылі новаму кандыдату, трэба шмат працаўаць – сустракацца, тлумачыць, спрачацца. Можа, выкарыстаць давыбары ў “палату прадстаўнікоў”.

Любоў Уладыкоўская-Канаплянік, дырэкторка Скарынаўскага цэнтра:

ТАЦЯНА ПРОЦЬКА

Я за тое, каб прэзыдэнтам была жанчына. Пакуль што кандыдаткі

Маргарыта Корзуны, кіраўнічка інфармацыйнага цэнтра ў прад’ясрскім цэнтры “Кляс-клуб” ДК: НЯМА ГЭТКІХ

Прэзыдэнт – кабета? Гэткіх у нас няма...

У яго мусіць быць за плячамі шматгадовы досывяд пасыпаховага рашэння праблемаў. Пераконваць трэба на словамі, а справамі.

Тацяна Логінава, кінаапэраторка, дырэкторка кінастуды “Тацяна”: ВЕРА СТРАМКОЎСКАЯ

вялікая разуміца! Дасканала ведае ангельскую мову, умеє камунікацца з людзьмі... Гэта акурат тыя якасці, якіх нам бракуе!. Дый поўтym, яна па-жанчынску вельмі абаяльная, а гэта надта істотна.

Для мене важна, чым гэты чалавек раней займаўся, як ён сабе паводзіў. Хто ён – канфарміст ці нон-канфарміст, здраднік ці сумленны чалавек, бааты ці бедны, адукаваны ці невук? Каб жа дэмакратычны кандыдат у прэзыдэнты быў значайнай фігурай ува ўсіх сэнсах гэтага слова; каб у ім спалучаліся інтелект, жыццёвай мудрасць, прыстойнасць, сумленнасць, пачуцьцё спрэядлівасці, адукаванасць. Гэта мусіць быць чалавек высокай культуры, з шырокім съветаполагам, з аб'емным бачаньнем жыцця, съвету і людзей, каб вакол яго згуртавалася каманда яскравых прафесійналаў – людзей прыстойных і сумленных. Калі Лукашэнка стаў прэзыдэнтам, разам зь ім прыйшла да ўлады вельмі моцная каманда маладых і вельмі адукаваных людзей. Але ён ім здрадзіў, і цяпер вакол яго – скрэз запалочаныя міністры і ўраднікі, якія баяцца нават слова ўпіерак прамовіць. Можа, таму нашая краіна зараз у гэткім катастрофічнам стане? І нельга дапушчаць, каб ва ўладу траплялі людзі з КГБ, накшталт Пуціна. Мой ідэал прэзыдэнта – гэта Вацлаў Гавэл.

Людміла Яфімава, мастацкая кіраўнічка Дзяржаўнай акадэмічнай харавой капэлы імя Шырмы:

А ДОБРА БЫЛО БІ..

Добра, каб прэзыдэнтам была жанчына, але я такай жанчыны пакуль што ня бачу.

Кожны кандыдат намагаецца ўпэўніць людзей менавіта ў тым, што гэтыя людзі хацелі б пачуць. І акурат таму я гэтым кандыдатам ня веру.

Што тут можна дадаць? Што нашыя кабеты пакуль добра ня ведаюць ані Домаша, ані Ганчарыка, ані Чыгіра, ані Дабравольскага, і, у любым разе, не гатовыя ўспрыніць іх як рэальных кандыдатаў, пакуль яны ня выпучаныя афіцына. Што ня ўсе кандыдаты перабранныя, што палітыкам варта было шукаць альтэрнатыву Лукашэнку з большай фантазіяй. (Чым кепскаю кандыдаткай быў, напрыклад, Жанна Літвіна?) Гэта істотны сыгнал для дэмакратычных сілай. І што многія кабеты гатовыя аддаць кіраўніцтва дзяржавай жанчыне.

Юлія Андрэева

і Кебіч, што быў стаў выпіваць, але цяпер скамянуўся.

Другое па сілах на кожнаму. Многае залежыць ад таго, ці не памыліца зараз КРДС, ці хопіць у яе хітрасці не паддацца на махлі лукашэнкаўскіх аналітычных цэнтраў. А тая ідуць на ўсё, каб ад дэмакрату быў вылучаны самы бысцічны для іхнага шэфа кандыдат або як мага болей кандыдатаў – з якіх зарэгістраваць можна будзе самага зручнага. Бы ведаюць, у наколкі цяжкіх умовах борацца цяпер з Москвой іхні атаман: Крамль вымагае ў яго кантролю над вяршынамі беларускай прамысловасці, энергетыкі, камунікацыі. Адстойваць іх далей — інёмка. І аддаць, што разбройца.

Спадзяемся, што ў дэмакрататаў хопіць глазуду спыніцца на такім кандыдате, пры якім выбарчая кампанія ў любым разе будзе разгортацца па адным сценарыю, рыхтаваных дэмакратамі, нават калі Лукашэнка, са свайго боку, пайдзе на самы недэмакратычны сценар.

Барыс Тумар

Жанчына-прэзыдэнт – гэта я вельмі добра сабе ўяўляю. Я нават могу называць ейнае імя – Вера Страмкоўская. Гэта вельмі моцны і незалежны чалавек, высокапрафесійная адвакатка. З якой мужчынсцю і упартасцю яна абараняла Ваціля Старавойтава, якога Лукашэнка хацеў згнаць у турме! Яна чалавек надта жыццёлюбівій, у яй адчуваецца жыццёвай моц, аптымізм. І яна

трэба, каб гэты прэтэндэнт штурмам захапіць радыё, тэлебачанне і рэдакцыі асноўных палітычных газетаў. Выйграе той, хто першым аўвесьціць свайго саперніка ворагаму народу.

Трэба, каб гэты прэтэндэнт штурмам захапіць радыё, тэлебачанне і рэдакцыі асноўных палітычных газетаў. Выйграе той, хто першым аўвесьціць свайго саперніка ворагаму народу. Гэта ведаюць і “матары” дэмакрататаў.

Яны тады вымушана будуть шучыць фігуру шырэйшага кампрамісу. І во тутака іншоў могуць успыць прызвішчы харызматыка Дабравольскага, дырэктара Шлындаўкава або, скажам, былога берасцейскага губернатара Заламая — некага з палітыкаў другога эшалёну, які не збіцца перайсці ў першы і іг

Алесь Смалянчук

— Ці мог бы Раман Скірмунт быць прэзыдэнтам Беларусі?

— Мог бы. Вопытны дзядзька быў... (Марыя Кучынская, 1919 г. нар.)

3 матэрыялаў экспедыцыі ў в. Парэчча Пінскага раёну. 21 жніўня 2000 г.

У XX ст. беларусы, як і шмат іншых народоў Цэнтральнай-Усходняй Эўропы, уступілі на хвалі барацьбы за нацыянальнае Адраджэнне і за права "людзім зважца". Як ажыццяўленне гэтага права, 25 сакавіка 1918 г. нарадзілася першая ў гэтым стагодзьдзі беларуская дзяржава — Беларуская Народная Рэспубліка. Аднак далейшыя гістарычныя падзеі рушылі такім шляхам, што сёньня выпадае казаць пра стагодзьдзе змарнаваных шанцаў і няспраўдканых надзеяў. Спраба зразумець, чаму Беларусь так і не стала незалежнай краінай вольных людзей, прымушае ўглядзца ў канкрэтныя гістарычныя постачі, у дзейнасці якіх адлюстроўваліся памкнені і настроі розных грамадзкіх сілаў.

Мяне здаўна прыцягвае асобы Рамана Скірмунта (1868–1939). Ён нарадзіўся ў Парэччы на Піншчыне ў красавіку 1868 г. Намаганнямі ягоных дзеда і бацькі гэты куточак Палесься ў другой палове XIX ст. стаўся адным з эканамічных цэнтраў паўднёвай Беларусі. У беларускім палітычным жыцці Раман Скірмунт з'явіўся на пачатку XX ст. як краёвец. У сакавіку 1917 г. ён узначаліў Беларускі Нацыянальны Камітэт. Раман Скірмунт быў адным з першых беларускіх дзеячаў, якія зразумелі гістарычную неабходнасць барацьбы за дзяржаўныя суверэнітэт. На чале ўраду БНР летам 1918 г. ён актыўна працаўваў да заснавання Беларускай Народнай Рэспублікі. Пры ўмове далейшага ўмацавання беларускай дзяржаўнасці Р.Скірмунт мог бы стаць верагодным кандыдатам на пасаду прэзыдэнта БНР. Вось некалькі эпізодаў з ягонае дзейнасці.

ЭПІЗОД ПЕРШЫ. „ICH STEHE HIER UND KANN NICHTS ANDERS“

У жніўні 1917 г. Раман Скірмунт як былы дэпутат Думы быў запрошаны ў Москву на Дзяржаўную нараду, якую склікаў Аляксандар Керанскі з мэтаю ўмацавання ўласных палітычных пазыцый. Але ўдзельнік нарады выступіў з рэзкай крытыкай ураду. Зъяўленае генэрала Карнілава яны сустрэлі сапраўднай авацыяй. Зала ўзвінялася, каб выказаць сымпатыі верагоднаму дыктатару Ракеі. Не падняліся адзінкі. Сярод іх вылучалася постаць Рамана Скірмунта, які сядзеў у першых шэрагах у афіцэрскай форме. Абурэнныя суседзі ён вытрымалі з гонарам. Ураджэнец Піншчыны быў працёнкам дыктатуры генэрала Карнілава

VСТАВАМІНН пра Рамана Скірмунта

і не зъбіраўся гэтага хаваць нават на сходзе па-пракарнілаўску настроенных палітыкаў.

Гэта быў прыроджаны баць, які захоўваў цвярдзіць думкі і разважлівасць, нават калі супрацьстаяў агрэсіўнай большасці. Ён быў папулястам і не падманваў людзей пустымі абяцанкамі.

На пачатку стагодзьдзя Р.Скірмунт рапчуваў выступаў супраць правядзення радыкальнай аграрнай реформы. Ідэя адчужкавання памешчыцкіх земляў зь іх наступнай перадачай у дзяржаўны фонд, вельмі папулярную ў 1906 г. сярод думскіх дэпутатаў і значчай часткі расейскай грамадскасці, дэпутат ад Менскай губерні лічыў недаведнай эканамічным інтэрэсам беларуска-літоўскага краю. Ліквідацыю панскага землеўладання ён разглядаў як замах на прынцып прыватнай уласнасці, які не без падставаў разглядаўся ім у якасці аднаго з нарожных камянёў цывілізацыі. З думскай трывуны дэпутат заявіў, што перадача зямлі ў дзяржаўную уласнасць зробіць яе гаспадаром не селяніна, а чыноўніка. Ад гэтага прайграюць усе, апроч апошняга.

Ягоная прамова пры абмеркаванні аграрнай проблемы выклікала моцнае абурыненне радыкальнай настроенай заі. За прадстаўніком Меншчыны замацаваўся імдзік "рэакцыянар", "кансерватор", "ворага бяднейшых сялянаў" і г.д. На самай справе Скірмунт быў прынцыпільным прыхільнікам павелічэння сялянскага землеўладання. Але ён разумеў, што няма простага сродку вырашэння аграрнай проблемы.

У 1921 г. Раман Скірмунт спрабаваў не дапусціць ратыфікацыі ў польскім Сойме дамовы, падписанай у Рызе, якую большасць польскай грамадскасці ўспірніла як найвышэйшы постыг польскай зборы і дыпламаты. Былы старшыня ўраду БНР разумеў, чым можа абрывацца для беларускай зямлі панаванье расейскіх бальшавікоў, бачачы, як пад чырвонымі сцягамі адраджаеца яшчэ больш бязылітасная і бесчалавечная Імперыя.

У асобе Рамана Скірмунта было нешта ад Марыін Лютэра, калі той падчас выступлення на Вормскіх саборы (1521) з гонарам кінуў на топу германскай арыстакратыі і вышэйшага духовенства: "На тым стаю і не могу інакш!"

ЭПІЗОД ДРУГІ. ГОНАР БЫЦЬ БЕЛАРУСАМ

На пачатку стагодзьдзя Раман разам са стрыечнай сястрою Кан-

станцыяй Скірмунт складаў лемантар на мясцовай гаворцы. Пазней уладальнік Парэчча фінансава падтрымліваў "Нашу Ніву" і працаў над слоўнікам беларускай мовы. Ён звесткі пра ягоны лірчныя верши, напісаныя па-беларуску.

12 сакавіка 1917 г. Менскі аддзел Беларускага таварыства дапамогі пацярпелым ад вайны наладзіў у Менску сапраўднае съвята — Дзень беларускага значка. Паўсюль прадаваліся значкі з нацыянальнымі колерамі Беларусі — белым і чырвоным. На вуліцах, у кавярнях і крамах гучала беларуская мова. У адным з кінатэатраў адбыўся шматлюдны мітынг, на якім з вілкай прамовай па-беларуску выступіў кіраўнік Аддзела Раман Скірмунт. Присутныя прынялі рэзольюцыю, якая патрабавала аўтаноміі для Беларусі.

ЭПІЗОД ТРЕТІ. ПОСТАЦЬ ЯДНАНЬЯ

Для палітычнай пазыцыі Рамана Скірмунта характэрнае імкненне да кансалідацыі ўсіх палітычных слаў Беларусі дзеля будучай беларускай зямлі. Ягоная асoba — гэта асаба дыялогу.

Ужо як краёвец Раман Скірмунт спрабаваў пераадолець тყы нацыянальныя і сацыяльныя перарадкі, якія падзялялі насељніцтва Беларусі на пачатку стагодзьдзя. У 1907 г. ён ініцыяваў стварэнне Краёвай партыі Беларусі і Літвы як палітычнай формы кансалідацыі падднінні тутэйшых нацыянальных рухаў. Адзін з пунктаў праграмы аўбягччайроўніцтва ўсіх правовых палітыкім, паразуменіне з расейцамі.

АБ'ЕКТЫ ЎНА ПРА РЭАЛЬНАЕ

BR

РАДЫЁ РАЦЫЯ

НА КАРОТКІХ ХВАЛЯХ

6035 кГц (49 м) 08:00-10:00

6180 кГц (49 м) 13:00-15:00

6050 кГц (49 м) 21:00-23:00

НА СЯРЭДНІХ ХВАЛЯХ

612 кГц (490 м) 07:00-11:00

WWW.RACYJA.PL

220102, Менск, а/с 144

гаспадарчага таварыства, упрымоўскай арганізацыі беларускіх паліякаў-крайеўцаў на чале з Э.Вайніловічам. У гэты час ён зрабіўся постачыцю пляднаніня беларусаў з паліякамі. Адзін з польскіх даследчыкаў (Казімер Акуліч) акрэсліў ягону дзейнасць як "апошні акт польска-беларускага сымбёзу". Асока Рамана Скірмунта адыграла не апошнюю ролю ў тым, што на працягу амаль усяго 1917 г. захоўваліся даволі прыязнныя адносіны паміж мясцовай польскай грамадзкасцю і беларускім рухам, а найбуйнейшая польская арганізацыя — Польская Рада Менскай зямлі — падтрымлівала незалежніцкі памікнені беларусаў.

Атрымалі ў траўні 1918 г. паўнамоцтвы на фармаванне ўраду БНР, Р.Скірмунт спрабаваў стварыць урадавую кааліцыю з усіх упрымковых палітычных партый. Аднак беларуская нацыянальная ідэя зноў на вытрымала канкуренцыі з вузкапартыйнымі праграмамі і асабістымі амбіцыямі палітыкаў.

У кастрычніку 1919 г. Рамана Скірмунта вялі на съмерць. Жыхарка Парэчча Марыя Мікалайчык (1920 г. нар.) распавядала, што парацане плакалі, пан казаў: "Я з вамі разўітваюся назаўсёды. Спадзялося, што нікому не зрабіў нічога кепскага". Каюць, што перад съмерцю ён адмовіўся стаць сыпінаю да забойцаў: "Я ад людзей адварочцаца ня буду". У аднаго з забойцаў нават стрэльба выпала з рук, але загад "вызваліцца ў ад панскага прыгнёту" ўсё ж быў выкананы.

Забілі Рамана Скірмунта, забілі чалавека, які мог быць першым беларускім прэзыдэнтам. І ён цалкам адпавядаў бы гэтай ролі, бо быў разумім і добра дукаўаным, меў вялікі палітычны і жыццёві досьвед, ня быў абцяжараны ідэялічнымі дагматамі, любіў Беларусь і шукаў у палітычнай дзейнасці ня ворагаў, а сібров.

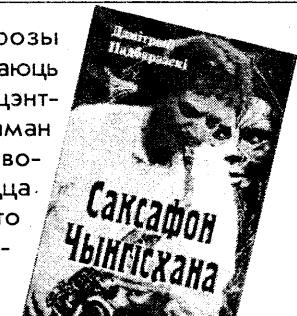
19 сінёжня

Прэзэнтация Слоўніка Свабоды з удзелам В.Акудовіча, У.Арлова, Р.Барадуліна, І.Бабковіча, А.Лукашукі, Ю.Бушлякова, А.Дынікі і іншых аўтараў Слоўніка

"Слоўнік Свабоды", спэцыяльны выпуск часопіса ARCHE — гэта проект "Слова Дня" Беларускай Службы Радыё Свабода, перанесены на паперу

Працэнтация адбудзеца ў Цэнтральнай бібліятэцы імя Янкі Купалы (актавая зала) па адрасе: вул.Харужай, 16
Пачатак а 18.30.

Выйшла з друку новая кніга прозы Зымітра Падбярэскага, якую складаюць апавяданні, аповесці і раман. У цэнтры ўсёй кнігі — вострасюжэтны раман "Саксафон Чынгісхана, альбо "Хворыя" гроши", у якім распавядаецца пра жыццё джазавых музыкаў, што працуяць у рэстаране гатэлю "Інтурист" часоў СССР.

Па даведкі звязратаца на т.: (017) 213-32-32.

Праходзіць тур "Вольныя Танцы". На працягу сінёжня пройдуть канцэрты ў Воршы, Магілёве, Берасці, Гродні, Гомелі і Століцах з удзелам гуртоў: "Палац", "Postscriptum", "Крама", "Нейро Дюбель", "Крыўі", "NRM" ды іншых.

23 сінёжня ў Гомелі ў Абласным культурным цэнтры выступяць гурты "Крама", "Крыўі" ды іншыя. Пачатак а 17.00.

Даведкі праз т.: 227-15-32 і 249-08-88. E-mail: supranovich@dyaryush.org.by

Замовіць новыя альбомы — "Ліцьвіноў" "Ой у лузе, лузе...", "NRM" "Тры чарапахі",

Міхася Забэйды-Суміцкага "Ластаўкі ў стрэсе", а таксама шмат чаго іншага зь беларускай музыки

можна, звязнрнушыся на адрес:

220085, Менск, а/с 5. Т.: 249-08-88.

E-mail: supranovich@dyaryush.org.by,

<http://BMA.home.by>.

Шукаем распаўсюднікай і гуртовых пакупнікоў.

**НОВЫ ПРАЕКТ БЕЛАРУСКАЙ СЛУЖБЫ РАДЫЁ «СВАБОДА»
ВЕРШ НА СВАБОДУ**

На пачатку стагодзьдзя першая беларуская паэта пісала "Хрэст на свабоду"; у сярэдзіне стагодзьдзя пазыўнія беларускай службы радыё "Вызваленне" адкрываліся радкамі першага. Аднак ажыццяўленне слова ты, роднае слова!

На пачатку новага стагодзьдзя мы звязнртаемся да нашых слухачоў — усіх, хто даражыць свабодай, любіць вольнае слова: стварыць новую анталёгію вершаў пра свабоду, за якую беларусы змагаліся ў мінульна вякі, без якой немагчыма годна ўвайсці ў XXI стагодзьдзе.

У этэрны будзець гучыць толькі новыя творы, напісаныя спэцыяльна для гэтай перадачы. Шліце вашыя вершы на адрас Менск-5 паштовая скрынка 111, а таксама ў рэдакцыю "Нашай Нівы", пазначайце зваротны адрас і тэлефон.

Новыя вершы волі — год 2001-шы, штодня, хвалі "Свабоды".

Беларускія паэты — пра свабоду — на "Свабодзе" — дзеля свабоды.

Апошнія дні падліскі

Ідзе падліска на першае падліскоўдзе 2001 году. Можна падлісца адразу на шэсьць месяцаў, а можна — толькі на квартал або месяц. У любым разе гэта дасыць Вам эканомію грошай.

«Наша Ніва» — гэта 12 старонак інфармацыі і камэнтароў пра падліскі Беларусі і сьвеце штотыдня, гэта паўнакроўная беларуская культура, гэта жывы голос незалежнага беларускага грамадзтва. Аўтары і чытачы «Нашай Нівы» разам твораць краіну.

Дык чытайце і выпісвайце «Нашу Ніву»!

Менчукам нагадваем, што можна падлісца на толькі на сваю паштовую скрынку, але й на шапік «Белсаюздруку», адкуль газету можна забраць ужо ў пандзелак або ў любы іншы дзень тыдня. Гэта зручна і амаль напалову таньней, чым купляць штотыдня.

Падліскі індэкс 63125. Падліска на 1 месяц каштует 964 рублі. Для менчукой на шапік «Белсаюздруку» — 760 рублёў.

Падліску на «НН» прымаюць на любой пошце, у многіх шапіках «Белсаюздруку» да 20 сіння.

Пэрсона нон-грата

Ліст Зянона Пазыняка

12 сіння Зянон Пазыняк накіраваў ліст міністру замежных спраў Нямеччыны, старшыню АБСЭ ды Парламэнцкай Асамблі АБСЭ з патрабаваннем адклікаць з Беларусі Ганса-Георга Віка. Зянон Пазыняк не адмаяўляе прысутнасць у краіне місіі АБСЭ, лічачы яе карыснай, і разам з тым сцьвярджае, што сп. Вік праводзіць у Беларусі не ёўрапейскую, а чысты нямецкую палітыку і што японская дзейнасць, ніяк не стасуеца з нацыянальнымі інтэрэсамі Беларусі. Зянон Пазыняк падкресціў, што аб прапанове Гансу-Георгу Віку пакінуць Беларусь асабіста пайнфармаваны сам нямецкі дыплімат і амбасадар Нямеччыны Горст Він-

кељман. Сп. Пазыняк сцьвярджае, што Вік — «пэрсона нон-грата ў ўсім апазыцыйным Нацыянальна-Вызвольным Руху» — патаемна карадынене сваю дзейнасць зь беларускімі ўладамі. Апошнія аўбінавачваюць Віка ў непрыхильнай дзейнасці толькі дзеля таго, каб выратаваць становішча, стварыць яму албі, — піша З. Пазыняк. «Зразумела, што сп. Віку лепш быць выдаленым па патрабаванні Беларускага Вызвольнага апазыціі», — піша Зянон Пазыняк. Разам з тым ён выказвае надзею, што рэжым Лукашэнкі міенца, а дачыненія Беларусі з Нямеччынай застануцца добрымі.

А.К.

НЯМЕЦКАЯ ПАЛІТЫКА у Беларусі

Зянон Пазыняк чарговы раз вінаваціць Ганса-Георга Віка ў неразуменіі стратэгічных інтарэсаў Эўропы ў Беларусі. Рэжым патракае Віка ўмяшаныем у нутраныя справы краіны. Ці маюць яны рацыю? У наступным нумары «НН» — інтэрвю з Гансам-Георгам Вікам, які, спрэядліва ці неспрэядліва, стаў сымбалем палітыкі Бэрліна ў Беларусі, артыкул Міколы Пачкаева з крытыкаю тэорыі «нямецка-расейскай змовы», гутарка з Анатолем Сідарэвічам пра гісторію і сучаснасць беларускай палітыкі Нямеччыны «Наша вялікае шчасце, што немцы на сталі патронамі нашай дзяржавы», і аптытанье студэнтаў-дыпліматаў пра тое, які стэрэатып нямецкай палітыкі ў іх склаўся.

Навіны за тыдзень

БЮСЬЦІК ГІТЛЕРА У СВІСЛАЧЫ

У Свіслачы адшукалі стары помнік Сталіну ды хоцуць паставіць яго ў парку побач з помнікамі Леніну, Траўту ды Каліноўскаму. Хай бы яшчэ бюсьцік Гітлера адкапалі гэтыя безгаловыя і бессардзчныя «плюралісты».

СТЫХІЙНЫ ПРАТЭСТ У МАГДЕБУРГЕ

15 сіння 500 працаўнікоў найбуйнейшай магілёўскай заводу «Хімвалакно» перакрылі рух на пр. Пушкіна: яны не атрымалі заробку. Улады пасылья гэлага выплацілі рабочым запазычанае неадкладна.

СТРАЙК ПРАДПРЫМАЛЬNIКАУ

З 1 да 5 студзеня наступнага году ў краіне, найхутчэй, пройдзе ўсеагульны страйк прадпрымальнікаў, якія гандлююць на рэчавых рынках. Такое раешэнне прынялося іхнімі страйкам. Будуць пратэставаць супраць прынцыпаў дэкрэту аб адзінным падатку з прадпрымальнікаў, праект якога падрыхтаваны. Гэта паславіць прадпрымальнікаў на мяжу банкрутства, лічачы гандляры. Калі дакумент будзе падпісаны, прадп-

рымальнікі не выключаюць пачатку бестэрміновай забастоўкі. Страты ад страйку будаць міэрныя: пасылья Новага году абарачэнне гандлю зусім малое.

ПРАТЭСТАНТЫ ПРАТЭСТУОЦЬ

Пратэстанты выказалі публічны пратэст супраць трансляцыі па БТ 40-хвілінай стужкі «Экспансія», паказанай два разы — 26 кастрычніка і 2 лістапада. Зь іхных словаў, дзяржаўныя СМІ разгарнулі кампанію, якая мае на мэце выпрацаваць адмоўнае стаўленне да пратэстанцтва. Да пратэсту далучыліся і кіраунікі шасьцёх пратэстанцкіх цэркваў Украіны ды Рэспублікі Беларусь.

СПРЭЧКІ ВАКОЛ МЕНСКІХ СЫМБАЛАЎ

Менгарсавет аблеркаў гімн і герб сталіцы. У гербе мо будзе змененая гама колераў неба, па-іншаму будуць выглядзаны абрэсы воблака, на якім стаіць Божая Маці з анёламі, а таксама іхныя постаці. Адмысловая камісія з 23 варыянтаў гімну папярэдне выбрала «Песьню пра Менск» кампазытара Алёнікіна. Але і гэта да канца не задаваліяе. Мяркуеца аблесціць конкурс на новы гімн.

Расылі бу Воршы маёй мангустаны

Такой цёплай зімі я ня памятаю. Памятаю залеву ў навагоднюю ноц, але тая залева была сярод звычайнай зімы, з маразам і снегам. Прыроды пры канды XX ст. нібы сыгнализуе чалавечству пра глабальны экалягічны крывіц, які няўхільна насоўваецца на плянэту. Ужо пад Каляды, а на Полаччыне яшчэ ня бачылі снегу. На вуліцы густы туман — другі дзень ідзе даждж. Раней у маю галаву ня раз завітаў думка аб неадпаведнасці назваў месяцаў — у кастрычніку ў Беларусі абавязковыя выпадаюць снег, а толькі пасылья лістапада ідзе снегань. «Не называць жа апошніх месяцаў восені па-зімоваму», — напэўна, гэта палітычныя прыкметкі. Раней яны жылі ў згодзе з прыродай і нават словам не наважваліся яе пакрыўдзіць.

Сёння ўсё па-іншаму. Паводле экалягічнай адкульды беларусы выглядаюць на дзікуюно, якія ня ведаюць самага элемэнтарнага. І гэта нягледзячы на Чарнобыль. Здаваляся, б, у гэтай сітуацыі «зялёны» ў Беларусі павінны быць магутнай і ўплывовай палітычнай сілай. Насамрэч такай палітычнай сілы ў нас ўвогуле няма, а большасць жыхароў Беларусі да сёньня ня ведае, што такое радыядзі і як яе сцерагчыся. Беларусам здаецца, што глабальная экалягічныя проблемы мінуща іх бокам, што іх можна перацакаць сярод нашых хмызоў, адседзецца ў родным зацішку сярод Эўропы. Але нават у Новай Зэляндыі, напэўна, ня вераць у тое, што можна пераадолець экалягічныя

наступствы развязаныя сучаснай цывілізацыі без адпаведнай падрыхтоўкі і працы, інвеставаныя ў прыроду і пошуку альтэрнатыўных кропіц энергіі. У реальнае падыпліненне клімату на плянэце, якое вучоныя абясцілі даўно, ужо вераць самыя зацятая няверы.

Уладзімер Каракевіч у маладосыці напісаў верш «Вадарод». Паэт ганіць сымяротную сілу вадароднай зброі, аднак перакананы, што сілу атому можна падпрацдаваць на карысць чалавечству — напрыклад, растапіць «безнадзейны Грэнландыя мёртвы лёд». Каракевіч уяўляе:

I прыйшло б да нас мора, сіняе-
сіняе,
Зъ цеплынёю, з прыбоем, зъ пяс-
ком залатым.

Паэт фантазіруе — пра тое, як сталя б добра ў родным краі:

I расылі б у Воршы маёй мангустаны
I альясы ў туманных лясных Ля-
дах.

I ад погані чистая наша плянэта

Стала б вольнай, прыгожай,
шчасливай навек,

Стала б лепшым брыльянтам
карона сусвету,

Цёлым раем, якога чакаў чала-
веек.

Падкressлім, што гэты верш Ка-
ракевіч напісаў у юнацкім веку,
нядаўна перажыўшы халодныя, га-
лодныя ліхалецці вайны. Вядома,

гэтыя радкі нельга разумець літа-
ральна, гэта абагульняльны воб-
раз, паэтычны троп. Але ўсё адно — як глыбока памыляўся Каракевіч. І як памыляюцца беларусы, ня звяртаючы на экалягічныя праблемы належнай увагі. Яшчэ нядаўна савецкія людзі, якія першымі паляцелі ў космас, думалі, што чалавек можа ўсё. На самой спра-
ве, адзіна, што ён можа дакладна, што залежыць ад яго волі — не рабіць кепскіх, неадбуманых спра-
ваў і ўчыніць — а ў дачыненіі да прыроды ў першую чаргу. І як тут не згадаць мінulага асушення палескіх балатоў або цяперашнага беларускіх лясоў?

Беларус увесі час спазнялася.
З нацыянальнай кансалідацыяй, не-
залежнасцю, дэмакратыяй, рынка-
вымі адносінамі. А цяпер з экалягі-
чнай мабілізацыяй. Усе гэтыя спазненіі маюць міжсобу про-
стую сувязь. Без нацыянальнай кансалідацыі немагчыма дамагчыся незалежнасці, без рэальнай неза-
лежнасці нельга ўсталяваць дэ-
макратыю, без дэмакратыі рынка-
вымі адносінамі будуть магізны-
мапалістычныі, бяз рынковых ад-
носін немагчыма сур'ёзна взыраць
экалягічныя праблемы. Вось і Расея ўзялася аднаўляць свой навуковы патэнцыял з фінансаваніем ваен-
нага комплексу. Толькі ці магчыма абараніца ад экалягічных катас्टро-
фаў танкамі, ракетамі і субмары-
намі?

Алесь Аркуш

АПАЗЫЦЮ ПРЫМАЮЦЬ НА ВЫСОКІM УЗРОУНІ

А.Бяляцкі, В.Вячорка, А.Ля-
бедзька, А.Міхалевіч, С.Шуш-
кевіч наведалі Прагу, дзе мелі
спаткані з урадоўчымі Чехії.
Прыняў іх і Вацлаў Гавэл — га-
варылі зь ім па-расейску. Нашы
палітыкі таксама ўскладлі-
кветкі да помніка ахвярам
Праскае вясны.

дзе варта быць

Я нарадзіўся тут

«Песьнярок», «Народны альбом», «Святыя вечар»... Цяпер «Я нарадзіўся тут» — чацвёртая супольныя музычныя праект беларускіх рок-музыкай. Ягоная прэзентацыя адбудзеца 19 сіння ў канцэртнай залі «Менск». У праграме — патрыятычнае лірыка, новыя аўтарскія творы і апрацоўкі беларускай класыкі. На імпрэзе можна будзе набыць і сам кампакт з 21 песьні, вокладку якога аформіў Алесь Пушкін. Пачатак а 19-й.

Рок-фэст у Горадні

22—23 сіння ў Горадні адбудзеца рок-фэст «Тры шрубы». У фэсце ўдзельнічыць «Стары Млын», «Бяз Назвы», DJ Новель, «Цятні-Піхай», «Гравіцапа», «Сыцерва», «Кальян», «Аструс», «Млечны Шлях», «Rasta», «Persona Gratto», «Jungle X-Mas», «Gods Tower», «LSD». Канцэрт распачненца а 18-й у канцэртнай залі «Горадня».

Алесь Кудрыцкі

ДЗЕЦІ ЗАБЛУКАЛІ Ў ЛЕСЕ

11 сіння ў лесі ля Задзверці ў Жабінкаўскім раёне заблукалі два 11-гадовыя хлапчыкі. Іх шукалі калі па-усотні супрацоўнікі МНС, лясынай аховы, міліцыянтаў ды вяскоўцаў. А малыя самі выблукалі ды а 5-й ранцы прытупалі дахаты.

БЕЛАРУСЫ ПРАДАЮЦЬ

ЭНЭРГІЮ

У першым падліскоўдзе 2001 г. Беларусь распачынае пастаўкі электраэнэргіі ў Польшчу ў краіны Заходній Эўропы з Бярозаўскага ДРЭС. У год у Заходнюю Эўропу будзе дадзен

ВОДГУК

НЕ ЧАПАЙЦЕ ПАЭТА!

Вадзіму Доўнару

Ён паэт, і калі прыйшла нейкая прыгажуна-журналістка і пачала задаваць свае наўгяды і зацёртые пытанні, то Паэт мог убачыць у ёй галоўнае - Жанчыну. Яму, магчыма, у гэты момант больш цікавым і важным было спазнанье жанчыны...

Быць Паэтам вельмі няпроста, у яго няма ахоўнай абalonкі, як у астатніх людзей, і таму ён успрымае ўсё, што адбываецца ў Сусьце, у Макра- і Мікрacosме, вельмі шчыра і нават хваравіта. Тым Паэт і каштоўны для здаровага і цывілізаванага грамадства, што ён зауважае не бясцупку тады, калі ўсё астатнє чалавечтва, Вадзіме, п'е піва і гучна рагоча.

Паэт у побыце бездапаможны, свой асабісты лёс ён складае так-сяк, і ён адчувае, што застаецца тады Паэтам, калі ў яго існуе свабодны радыкал. Паэт свабодны і таму няшчасны, ён імкнецца да людзей і адштурхоўвае людзей, ён кахае жанчын і ўцякае ад жанчын...

Ён існуе ў стане "свабоднага радыкала" - гэта псыхалагічны стан, калі чалавек адкрыты, востра і тонка успрымае рэчаіснасць: сънег, даждж, жанчын, надвор'е, палітычныя абставіны, гістарычны час, бег імгнення і яшчэ тысячы і тысячы разных звяз, рэчай, пачуцця, меркаванні, пахай, дотыка... Калі Паэт сустракае Жанчыну, ён гасіць, звязвае свой "свабодны радыкал", робіцца шчаслівым і празь нейкі час ужо не успрымае так востра рэчаіснасці і, значыць, перастае быць Паэтам.

Паэт узвальвае на сябе больш грамадства, таму ён такі непастаянны, такі нявыхаваны, за шчырай усьмешкай ён зауважае няшчырасць альбо здраду. Таму сапраўдныя Паэты жывуць так мала.

Не чапайце Паэта! Вам яго не зразумець, бо вы не Паэт.

Кастусь Травень, Менск

Лісты ў рэдакцыю

Хачу вам распавесыці, што я пачуў на ўласныя вуши ад аднаго з пралетараў.

- Гэта ж мая малая (дачка) такое быдла. Усё на шкоду робіць. Колькі я яе ні першу, усё адно паскудзства чыніць. І чым мацней перу, тым больш занятая робіцца. Вось урода!

(Ад тых словаў дый ад яго самога мне агідана зрабілася.)

- А аднойчы, слухай, што ўтварыла. Пайшоў я ў садок яе дадому за-

біраць. А яна выхавацельцы нагаварыла, што я дома напускаю ваду ў ванну, распранаю яе і таплю. Перад тым мая з малой (дачкой) "Частны детектив" чытала. (Што мянэ звёздвіла, дык гэта адсутнасць прэтэнзій да жонкі, якая бавіла малую пэўную ж не діцячай чытанкай.) Выхавацелька да мяне: "Што вы такое робіце?" Я плюнуў, прыйшоў дамоў ды кажу сваёй: "Ідзі забірай свайго вырадка сама". Пайшла. Там адперыла ды дамоў прывяла.

Ён шмат чаго распавядаў, але я сышоў, каб ня чуць туго брыдоту. Болей за ўсё мяне ўразіла сцэна, якую я намаляваў у думках: вечар, на канапе, асьветленымяккім сцяглом, сядзіць маці з дачкой, дачка пляшотна прытулілася да маці і слухае, як тая ёй чытае газету "ЧД".

Пэўна, гэта вынятак, бо простых нормальных людзей усё ж болей. Але раздражнене, што ён "узніў свой сцяг" высока і добра пачуваеца ў гэтым сцявеце".

Тую гісторию чулі я і яшчэ двое. Дык адзін слухаў да канца і ўсё нешта там хітаў галаву, кшталту, "я цібэ разумею". А я і другі спадар моўчкі адасобіліся ад таго. Няк я не хапае ня тое што моцы, а жадання, каб варухуць вуснамі і вымавіць словаў: ...? Нават словаў я знайсці адрэзу не магу, толькі эмоцыі.

Генадзь, Менск

ЯКІ БАЦЬКА, ТАКІ СЫН

Відаць, Лукашэнка сур'ёзна пакрыўдзіўся на былога генпрокурора, зьняўшы яго з гэтай пасады. Паводле самога гэтага факту нельга меркаваць аб зьмене стаўлення былога прэзыдэнта да былога старшыні Рэспубліканскай прокуратуры: ту зняў, там пасадзіў (у новы цёплы мяккі фатэль ці на халодны цвёрдыйна нары - неістотна). Але існуюць і пабочныя звязы, якія съведчаць аб стаў рэчай у атачэнні аднога з кандыдатаў у прэзыдэнты на 2001 год.

Так, на юрфаку БДУ, дзе вучыца (пакуль яшчэ) сын нямілага цяпер А. Бажэлкі, днімі зняўлялася паведамленне аб маючых адбыцца выключэннях, дзе ў ліку першых фігуравала вышэйзгадане прозвішча. Выключаць небараку ці не - яшчэ ня факт, але пахвалявашца, безумоўна, прымусяць. Мажліва, што гэта помста ці способ псыхалагічнага цікавінкі на Бажэлку-бацьку, які, відаць, альбо занадта шырэваў на наглядзе за занансцю ў Рэспубліцы Беларусі, альбо не дагледзеў і не дасачаў за некім ці за самім сабой.

Наталька Базылевіч, Менск

СПОРТ

Надзярэм усіх!

*Хакейная
дружына добра
размаялася на
міжнародным
турніры
ў Славаччыне*

Супернікамі нашых у карпацкім Трэнчыне былі гаспадары - віцэ-чэмпіёны сьвету, швайцарцы ды наравежцы. Нашы прыграілі славакам 0:1, згулялі ўнічью з швайцарцамі 1:1 ды на развязаныне зрабілі наравежскую адбіўную па-беларуску - 4:1!

Праз паўтара месяца нашуу каманду чакае адбор на Алімпіяду ў Солт-Лейк-Сіті'2002. Каб забіць сабе месца на амэрыканскім лёдзе, трэ будзе 8—11 лютага ў Осле стрэцца з немцамі, украінцамі ды наравежцамі і спакойненуа знайсці аднаго лішняга. Астатнія троє змо-

біраць. А яна выхавацельцы нагаварыла, што я дома напускаю ваду ў ванну, распранаю яе і таплю. Перад тым мая з малой (дачкой) "Частны детектив" чытала. (Што мянэ звёздвіла, дык гэта адсутнасць прэтэнзій да жонкі, якая бавіла малую пэўную ж не діцячай чытанкай.) Выхавацелька да мяне: "Што вы такое робіце?" Я плюнуў, прыйшоў дамоў ды кажу сваёй: "Ідзі забірай свайго вырадка сама". Пайшла. Там адперыла ды дамоў прывяла.

Poeti italiani

Працяг са старонкі 1.

Нямая сцэна. Адзін толькі працягвае з брандспойту густа заліваць згарэлы опэль белым шумам. Дарога пепрагароджаная. Акінчыць нават акуляры выніяў, каб лепей разгледзець. Хаця звязчайна адвочаваецца, калі ўсе кідаюцца да шыбаў зірнучу на аварыю. Ён упершыню ўбачыў не разбітую, а згарэлую машыну. Чалавека, які кане. Гэта не магло ня ўразіць.

Астроўскі збочвае ўлева — праз пас травы на сустречную паласу, каб а'б'ехаць месца здарэння. Хвіліну яны маўчаць. Акінчыць загаворвае першым:

— А "хуткай" дагэтуль няма. Ці звязчай міліцыянаў аказаўца дапамогу? Амэрыканскія паліцыянты нават роды прыняца могуць. А насы — толькі друкамі лупцаваць.

— Думаю, і насы могуць... Туман, напэўна, быў.

— Але каб згарэла машына!

— Замыканьне. Бэнзын выцек. Як паходня...

Астроўскі ўключыў радыё, панасцікаў розныя станцыі. Пачуцься ўпэўненія незнаёмы голас. Эмігранці. Акінчыць упершыню чуў. Прыхым якасць добрыя. У горадзе не чутно зусім. Перадалі, што Чыгрын адмаўляеца ад другога туру.

— Канечне, калі ўбачыў, што няма шанцаў, — не стрымаўся Астроўскі. — А чаго было лезы? Думаў, ён іх прапусыць? Байкот паштушыў. І што цяпер? Пойнае фіяска!

— Зараз на выбары прэзыдэнцкія кінешца, — выказаў меркаваныя Акінчыць.

Зрэшты, гэта было агульнавядома.

Як бы абвяргаючы ягоныя словаў, радыёголос паведаміў, што Чыгрын ная станове вылучацца, калі будзе знойдзена кампрамісная для ўсіх асобы.

— Пабачым, — скептычна мовіў Астроўскі.

— Баюся, што ўсе палезуць, і жук і жаба. У палякаў таксама дзесяць удзельнікаў было. Паўпрацэнта не катоўрыя набралі.

У радыё загаварылі пра тое, як у пушчы доблесныя авіятары трапна расстралялі з паветра помнік паўстанцам Каліноўскага, які не разбурылі сваім часам нават камуністы.

Мясцовыя патрыёты сабралі грошы і паставілі новы. Далей на радыё апавядалі пра бой паўстанцікага атраду з карнікамі, пра дапамогу гарыбальдыйцаў беларусам. Акінчыць злавіў сябе на tym, што яму цікава. Цікава слухаць пра тое, што ведаў. Ён даўно не зважаў на падобныя публікацыі ў газетах. Але зараз ён нават ѿсьвядоміў, што гэтая тэматыка

зноў зрабілася забароненай на тэлебачаныні і ў дзяржаўнай прэсе. Цікава яшчэ таму, што радыё — не газэта, ня траба рабіць ніякага намагання. Можна нават заплюшчыць вочы.

Ім сустрэліся на дарозе яшчэ дзяবе авары. Перакуленая дагары коламі фура пад адхонам, каля якой завіхаліся людзі. Здарэнне адбылося побач з дарожным шынком і аўтасцяянкай. За то-дзэвесьце мэтраў. Заснуй, ці што? Пазыней давялося нават прытартаміць. Перад імі з даволі глыбокага долу, дзе цягка рачулка, выцягвалі аўтобус. Зыня-кавелья прыгаломшаныя пасажыры цягнулі ўгору вялізныя "матрацныя" торбы з крамнінай.

У сталіцы Акінчыць пайшоў у рэдэбюро — пакінуў гутарку з Астроўскім. У амтыфыцискім фонціёні альпіністка ўпершыню ўзбрываўся ў дзябель. Наступнай была газэтная рэдакцыя. У камптары там вісіў ягоны тэкст з крывулькамі накшталт музычных знакаў, дасланы ім праз электронную пошту. Італьянская урачаніні.

Аб месцы сустречы з Астроўскім было дамоўлена яшчэ пра дарозе ў сталіцу. Акінчыць прыйшоў крыху раней. Ужо сцягнела, але сталіца асьвятлялася няжепскі. Чароды машины шамацелі коламі, імкліва рухаючыся па пляцы. Гарэлі жоўтая ліхтары, сипяшаліся на людзі нават здані. Рабілася халаднавата, асабліва на ветры. Акінчыць стаў за рог, разглядаючы ўціма-чырвоныя храм, які быццам змагаўся зь цемрай. Яму падумалася: калі на цэнтральным пляцы сталіцы не цыбуліны, а каталіцкі храм, гэта значыць, што горад павінен быць ўропейскім, а не губэрнскім. Нэаготыка, якой захаплялася, напэўна, нават першыя сакратары. Інакш немагчыма вытлумачыць, як яго не разбурылі, пакінуў ў суседстве з валатоўскай лысай статуяй.

На выезьдзе іх спыніў сержант. Забраў дакумэнты, недзе хадзіў. Вярнуў моячкі. Ні прабачце, ні да пабачэння, ні — пагатоў — шчыльлівага дарогі. Астроўскага гэта зыннацку раззлавала. Пэўны час яны маўчалі. Загаварылі пра будучыя выбары.

— Ён мяне ненавідзіць і байца, — пачаў Астроўскі. — Калі я ўсё ж ражаўся пайсці, значыць, я буду ўжо гатовы да любых нечаканасцяў, нават да найгоршага. Я ведаю,

што ён ня спыніцца ні перад чым.

— Дыктатары ўсе адноўляюць.

— Хаця часам паглядзіш на наш народ: нічога яму ня трэба, абы толькі скварка і чарка. І ці варта змагацца, рызыкаўца дзеля яго?

— Ды не дзеля яго, я думаю. Калі ў цябе ёсьць імпэт, калі адчуваеш у сабе сілы — варта паспрабаваць. Дзеля нейкай гістарычнай справядлівасці, дзеля адказнасці. Маглі, мелі якісць шанец, а не паспрабаваці. Яны, да нас, зрабілі, што маглі, не атрымалася. Зараз наша чарга. Інакш ён можа праседзець да канца сьвету.

— Так, мы нічым ня горшыя за іншых. За суседзяў. Нічым. Павінны жыць, як яны. Мне галоўнае — за дзяцей, унуку крывудна. Пакінуў тэх, якія падаўся на прападобнага. Павінны жыць, як яны. Мне галоўнае — за дзяцей, унуку крывудна. Пакінуў тэх, якія падаўся на прападобнага. Павінны жыць, як яны. Мне галоўнае — за дзяцей, унуку крывудна. Пакінуў тэх, якія падаўся на прападобнаг

Задзімка Суроўці

Уладзімер Арлоў

Вас прыкладна шасьціцёра.
Вы стаіцё на вышыні кіляметру
над роўнем мора. Далёка ўнізе —
белая дамы й чырвоная дахі вёскі
Леўкара, дзе некалі жлукці віно і
займаўся любоўю зь мясцовымі юнакамі
Мікеяндже́ль Буанароці, што
вандраваў тут у пошуках знакамітых
кіпрыйскіх карункаў.

Вы — гэта:
ты сам, натхнёны горнымі краявідамі і літрамі чырвоненъкага;

прафэсар Маскоўскага дзяржаўнага ўніверсітету Яша, які мае пэўныя праўлемы з вэстыбулярным апаратам;

адстаўны цыркавы артыст, а цяпер філёзаф Віктар, муж маскоўскай пісменніцы, дзялічуючы якой ён у часы СССР аб'яздзіў Піцунду. Кактэбэль і ўсе астагні гэтак званыя дамы творчасці, дзе амаль заўсёды меў магчымасць выпіць зь беларускім пісменнікам Алесем Асташонкам, што колькі гадоў таму звік зь Беларусі, але не з айчынай літаратуры;

Дзіма, маладая акулярыстая асона, неакрэсленае прафэсіі, таксама з Масквы, падобная, зрешты, да галоўнага героя аповесці братоў Стругацкіх "Панізелак пачынаецца ў сутобу";

Дзімаў прыяцель пецярбуржца Саша, мядзведзеватае дабрадушнае стварэнне, якое ведае пра нетрадыцыйную сэксуальную арыентацыю Мікеяндже́ль (як і пра тое, што генію эпохи Рэнэансу надараляся наймаць кілеру, каб атрымаць выгодную замову), якое пышчотна абдымае Дзіму і чамусьці лічыць патрэбным паведаміць нам, як учора яны хадзілі здымама "девочку" (аповед гучыць абсалютна непераканаўчую; гэтаксама пает Анатоль Сыс, прыкладам, мог бы распавядаць, што гідзіцца гарэлкі);

ваш камандзір, кіроўца "дэжуру" і праваднік Жора, што нарадзіўся ў Раствове-на-Доне, але ўжо адслу́жыў у кіпрыйскім войску, далікатна кажучы, на любіць туркаў і добра вывучыў старажытную гісторыю і культуру сваёй другай радзімы, у прыватнасці, ведае, што ўсе чатыры кананічныя эвангельлі напісаны тутэйшы кіпрыйскі чалавек, якога так і клікалі — Эвангэлэс.

Прафэсар Яша трymаеца думкі, што эвангелісту было ўсё ж чатыры, прычым усе яны чамусьці аказаўліся габрэямі. Цэлую дарогу ваш старэйшы маскоўскі сбір дыскутуваў з Жорам, які ў якасці контрапарагумэнтаў выбіраў штораз круцейшыя ды небяспечнейшыя віражы, пад'ёмы і спускі. У прафэсара Яшы застаєца апощні аргумент. З бледнай прабачлівай ўсмешкай ён перагінаеца цераз парапэт аўтастаянкі і ванітуе на навакольныя кактусы і на апанаваную турыстамі вёску Леўкара.

Жора мэлінхалічна зрыве дзікую горную кветку і ўскладае яе да двух мармуровых помнікаў партызанам, расстралянным напрыканцы 50-х гадоў праклятымі ангельскімі канізістарамі.

Ты думаеш пра перспектывы айчыннага партызанскага руху ў ХХІ стагодзіньдзі.

Прафэсар Яша зноў ванітуе на вёску, камяні якой памятаюць Мікеяндже́ль і гарачае перарыўстае дыханье ягоных каханак.

Дзіма з Сашам абдымаеца, і табе робіцца за іх радасна.

Філёзаф Віктар прапануе давідві.

Жора крыху зьдзіўлены. Жора памятае, што на абедзе ў вясковай тавэрне Віктар ужо прыняў на грудзі

найменей два літровыя збанкі.

Адрозна ад віна, якое ў той тавэрне турыстам дазваляеца піць дасочу, мяса ў вінным соусе з калянірай вам падалі роўна 18 кавалкаў, зь якіх філёзаф паклаў сабе адразу сем, пасыла чаго запатрабаваў дабаўкі. Ты ўяўі, як Віктар выпіваў з Алесем Асташонкам і зь

нечалавечым апэтытам зъядоў Але-

севу закусы, і ў табе закіпела крыдла

за беларускую літаратуру.

Тым часам разірваваны гаспадар прынёс латушку зь яшчэ пяццю кавалкамі. Філёзаф задуменна пачягнуў латушку да сябе, аднак ягоны цыркавы спрыт быў ужо ў мінчылом, і ты, дробязны, зламялі, але справядлівы, адабраў у расейскага брата мяса і падзяліў яго паміж едакамі не па-брацку, а пароўну.

Прафэсар Яша троці раз ванітуе на маляўнічы краявід нечым памаранчавым.

Філёзаф Віктар з надзеяю глядзіць на цябе, бо ведае, што за пасылкы беларускі брат прыхаваў з узбрэжжа пару літраў віна.

Саша зь Дзімам засылаеца камяні газетай. Гэта кіпрыйскі расейскамоўны тыднёвік, які называеца прости "Попка". На першай літары лягатыпу сядзіць гэтая самая гаваркавая птушка, якую некаторыя нашыя грамацеі мяняюць "папугаем" (звецца ж яна на не сапсаванай расейшчынаю беларускай мове чыюком). Але на ўсё так адназначна, бо побач з чыюком прысутнічае і самая сапраўдна, вельмі нават неблагая попка, хоць, на тваё беларускае вока, зусім не такая дасканалая й спакусілівая, як тыя, што надзвычайчаста трапляюцца ў нашым нацыянальнім кантэксьце.

Нават вельмі павярхноўнае знаёмства са зьместам "Попкі" паміж шклянкамі чырвоненъкага нараджаете ў тваім сэрцы трывогу за будучыню братнага Кіпру. Выяўляеца, што ўса ўсіх гарадах краіны ўжо ёсьць расейскія школы; што і ў самай задрыпанай вёсцы можна глядзець ОРТ, РТР, НТВ, ТВ-6, ТНТ, ТВ-Центр, НТВ-Боеўік", "Мір кіно" і "Наше кіно"; што ўса ўсіх шпілках Кіпру прадаецца книга "рускага пісателя-кіпрыста". Валянціна Іванова "Апошні рэйс фюрэра" (Іваноў сустрэў на Кіпры чалавека, які разам з Гітлерам і Борманам у апошні момант саскочыў на лягушчы талерцы з рапахсанкыялярой ў захмарную гімалайскую Шамбалу); што "монах 36 лет, женат, очень мужественный, благородный, умеющий не жно обращаться с женским полом, хочет познакомиться со стройной, замужней и с хорошиими манерами жененичной для страстных эротических моментов, тел. в Нікосіи 20469" etc., etc...

Прафэсар Яша, глыбока дыхаючы, шпіліруе ўсыцік парапэту. Філёзаф Віктар вырашае на ўсялякі выпадак удакладніць, як праўдзівіна: Алесь Асташонак і Але́сь Паташонак.

Дзіма апавядае показку пра тое, як, сустрэўшы ў лесе Чырвоную Шапачку і высьветліўшы, што тая насе бабулі загорнуўшы ў паперу піражкі, Шэры Воў запатрабаваў неадклад-

на аддаць яму паперку; апавядае і пад замілаваным Сашавым позіркам грацыёзна выцягвае з-пад пакета ўз віном частку "Попкі".

Ваш камандзір Жора шэптам лаеца матам, што ўвайшоў у ягоную съядомасць дзяякуючы растоўскай маме і суровому тату — вэтэрну змагання за незалежнасць, якога кіпрыйскі падпольшчыкі некалі пад кулямі праклятых ангельскіх прынцяльникаў пасадзілі на рыбацкі баркас і сі скупой мужчынскай сильнізай выправілі па навуку ў вялікую імагутную краіну Саветаў, дзе яго наувучылі піць "вогненну воду", брыдка лаяца і спакушаць растоўскіх цнатлівак. (Хоць нехта ў мяркуе, што "растоўская цнатліўка" — гэта аксюмаран, але, напэўна, тады, у савецкіх часах, калі ў нас не было сэксу, цнатліўкі бераглі й пялігавалі свой наявілікі скарб дзеля кіпрыйскіх патрыётаў нават у Раствове-на-Доне, які Жора непатрыятычна называе Раствовам-на-дне.)

Жора маюкаеца, бо наперадзе ў праграме вшага аднадзённа сафары яшчэ наведванне віннага заваду ў вадаспаду на вышыні 1650 мэтраў над роўнем Міжземнага мора.

...Візіт на вінны завод, асабліва падзеі пасыль дэгустацыі, ты ўспамінаеш фрагментарна. Усё гэта нагадвае аднадзённа сафары яшчэ наведванне віннага заваду ў вадаспаду на вышыні 1650 мэтраў над роўнем Міжземнага мора.

...Візіт на вінны завод, асабліва падзеі пасыль дэгустацыі, ты ўспамінаеш фрагментарна. Усё гэта нагадвае аднадзённа сафары яшчэ наведванне віннага заваду ў вадаспаде, дзе тэмперацтура вады не падымаецца вышыні за 7°C, але ж Дзіма пра гэтu не ведае і прагне яшчэ болей спадабаца падзеі пасыль дэгустацыі, як у размове з паарлельным пасыль ванітаў праграме вшага аднадзённа сафары яшчэ наведванне віннага заваду ў вадаспаде, дзе тэмперацтура вады не падымаецца вышыні за 7°C, але ж Дзіма пра гэтu не ведае і прагне яшчэ болей спадабаца падзеі пасыль дэгустацыі, як у размове з паарлельным пасыль ванітаў праграме вшага аднадзённа сафары яшчэ наведванне віннага заваду ў вадаспаде, дзе тэмперацтура вады не падымаецца вышыні за 7°C, але ж Дзіма пра гэтu не ведае і прагне яшчэ болей спадабаца падзеі пасыль дэгустацыі, як у размове з паарлельным пасыль ванітаў праграме вшага аднадзённа сафары яшчэ наведванне віннага заваду ў вадаспаде, дзе тэмперацтура вады не падымаецца вышыні за 7°C, але ж Дзіма пра гэтu не ведае і прагне яшчэ болей спадабаца падзеі пасыль дэгустацыі, як у размове з паарлельным пасыль ванітаў праграме вшага аднадзённа сафары яшчэ наведванне віннага заваду ў вадаспаде, дзе тэмперацтура вады не падымаецца вышыні за 7°C, але ж Дзіма пра гэтu не ведае і прагне яшчэ болей спадабаца падзеі пасыль дэгустацыі, як у размове з паарлельным пасыль ванітаў праграме вшага аднадзённа сафары яшчэ наведванне віннага заваду ў вадаспаде, дзе тэмперацтура вады не падымаецца вышыні за 7°C, але ж Дзіма пра гэтu не ведае і прагне яшчэ болей спадабаца падзеі пасыль дэгустацыі, як у размове з паарлельным пасыль ванітаў праграме вшага аднадзённа сафары яшчэ наведванне віннага заваду ў вадаспаде, дзе тэмперацтура вады не падымаецца вышыні за 7°C, але ж Дзіма пра гэтu не ведае і прагне яшчэ болей спадабаца падзеі пасыль дэгустацыі, як у размове з паарлельным пасыль ванітаў праграме вшага аднадзённа сафары яшчэ наведванне віннага заваду ў вадаспаде, дзе тэмперацтура вады не падымаецца вышыні за 7°C, але ж Дзіма пра гэтu не ведае і прагне яшчэ болей спадабаца падзеі пасыль дэгустацыі, як у размове з паарлельным пасыль ванітаў праграме вшага аднадзённа сафары яшчэ наведванне віннага заваду ў вадаспаде, дзе тэмперацтура вады не падымаецца вышыні за 7°C, але ж Дзіма пра гэтu не ведае і прагне яшчэ болей спадабаца падзеі пасыль дэгустацыі, як у размове з паарлельным пасыль ванітаў праграме вшага аднадзённа сафары яшчэ наведванне віннага заваду ў вадаспаде, дзе тэмперацтура вады не падымаецца вышыні за 7°C, але ж Дзіма пра гэтu не ведае і прагне яшчэ болей спадабаца падзеі пасыль дэгустацыі, як у размове з паарлельным пасыль ванітаў праграме вшага аднадзённа сафары яшчэ наведванне віннага заваду ў вадаспаде, дзе тэмперацтура вады не падымаецца вышыні за 7°C, але ж Дзіма пра гэтu не ведае і прагне яшчэ болей спадабаца падзеі пасыль дэгустацыі, як у размове з паарлельным пасыль ванітаў праграме вшага аднадзённа сафары яшчэ наведванне віннага заваду ў вадаспаде, дзе тэмперацтура вады не падымаецца вышыні за 7°C, але ж Дзіма пра гэтu не ведае і прагне яшчэ болей спадабаца падзеі пасыль дэгустацыі, як у размове з паарлельным пасыль ванітаў праграме вшага аднадзённа сафары яшчэ наведванне віннага заваду ў вадаспаде, дзе тэмперацтура вады не падымаецца вышыні за 7°C, але ж Дзіма пра гэтu не ведае і прагне яшчэ болей спадабаца падзеі пасыль дэгустацыі, як у размове з паарлельным пасыль ванітаў праграме вшага аднадзённа сафары яшчэ наведванне віннага заваду ў вадаспаде, дзе тэмперацтура вады не падымаецца вышыні за 7°C, але ж Дзіма пра гэтu не ведае і прагне яшчэ болей спадабаца падзеі пасыль дэгустацыі, як у размове з паарлельным пасыль ванітаў праграме вшага аднадзённа сафары яшчэ наведванне віннага заваду ў вадаспаде, дзе тэмперацтура вады не падымаецца вышыні за 7°C, але ж Дзіма пра гэтu не ведае і прагне яшчэ болей спадабаца падзеі пасыль дэгустацыі, як у размове з паарлельным пасыль ванітаў праграме вшага аднадзённа сафары яшчэ наведванне віннага заваду ў вадаспаде, дзе тэмперацтура вады не падымаецца вышыні за 7°C, але ж Дзіма пра гэтu не ведае і прагне яшчэ болей спадабаца падзеі пасыль дэгустацыі, як у размове з паарлельным пасыль ванітаў праграме вшага аднадзённа сафары яшчэ наведванне віннага заваду ў вадаспаде, дзе тэмперацтура вады не падымаецца вышыні за 7°C, але ж Дзіма пра гэтu не ведае і прагне яшчэ болей спадабаца падзеі пасыль дэгустацыі, як у размове з паарлельным пасыль ванітаў праграме вшага аднадзённа сафары яшчэ наведванне віннага заваду ў вадаспаде, дзе тэмперацтура вады не падымаецца вышыні за 7°C, але ж Дзіма пра гэтu не ведае і прагне яшчэ болей спадабаца падзеі пасыль дэгустацыі, як у размове з паарлельным пасыль ванітаў праграме вшага аднадзённа сафары яшчэ наведванне віннага заваду ў вадаспаде, д

Босьнія і Герцагавіна,

Наталка Бабіна

«Вядома, я тлустая. Якой яшчэ маю быць, нарадзішы пяцёра дзяцей? Ясна, ня Твіг! І няма чаго мне пра гэта лішні раз нагадваць, — раздражнена думала я, чапляючы на нос сонечных акуляў і адгортаваючы старонкі. — Яшчэ б прапанаваў на дыету сесцы! Не прапануе, ведае, што на сяду».

Раптойна, як і завялася, я супакоілася. Пятнаццаць гадоў разам! Гэта супакоівае, нават калі мужчынай скажа, што ў цябе тлустая сыпіна. Зараз мужава галава (ня тлустая) віднелася недзе ля дзялянкі, амаль там, дзе зіліваліся Адрыятычныя мора і неба. Пяцёра дзяцей зь віскатам гулялі ў барыкі — марскога, наколькі я разумела. А я чыталі.

«У цары Эгіпту, — звычна перакладала я французскія слоўы, адразу выстроявочы іх паводле правілаў беларускай мовы, — боская і чалавечая сутнасць зблісці ў непаўторную асабістасць, у вобраз цывілізацыі, якая прайснавала некалькі тысячагодзінь. Давайце ж выправімся ў вандруку і адкрыем іх съвет. Давайце ўшануем памяць фараонаў Эгіпту і адкрыем для сябе адну з найважнейшых старажытных цывілізацый, якая прадстANE перад нашым зачараваным позіркам».

Я зняла акуляў і пацёрла пераносце. Нешта перашкаджала засяродзіцца. Няўжо гэтая недарочная, але абсалютна не злаўмысная зайва-га мужа?

Мы ведалі адзін аднаго са школы. Аднойчы ў трэцій клясе я сіпісала ў яго раўнанне на кантрольнай — мабыць, з гэтага моманту трэба адлічаваць пачатак нашага саюроўства. Сяброўства дзіўнага, якое з плянэты парку Горкага і коўзанкі ля магазыну «Электроніка», гэтых неабходных аtryбутаў менскага маленства, плаўна перацякло ў беласталковаваю юнацтва, што развязвало нас у розных бакі, каб потым зноў звесці ў час, цяжкі для абаіх. Пажаніліся мы, супраць волі яго і май бацькоў, калі я чакала дзіця — і не ад яго. Ен жа на ту пару меў непрэменнасць — настолькі ж натуральныя для маладога мужчыны, як цяжарнасць натуральна для маладой жанчыны. Мах фраза гучыць таемнічы і двухсэнсойна, а ўсё было вельмі проста: яго даставаў КГБ. Каго ў тых часах не даставаў КГБ! Сакурсынік Зымітра, хлопец, які яго залажыў, якраз і быў бацькам майго маючага нарадзіцца дзіцяці.

У нас са Зымітром не было прыщіркі. Абцерліся мы адзін аб аднаго раней, за сям гадоў вучобы ў школе. З таго моманту, калі сталі жыць разам, скончылася беласталковаваю юнацтва.

Пад гарачаю руку я, бывала, папракала Зымітру рознымі ўяўнымі і реальнымі яго грахамі. Ен ніколі ня тынчуў мне май першынцам і тым, што было да шлюбу. З таго самага часу, калі з съвет зільваліся Югася, ён стаўся да яе так пышчотна, як толькі можа бацька ставіцца да вельмі каханага дзіцяці.

Да трэцяга дзіцяці я працавала. Адмыслова наймала няньку, а сама пісала бугальтарскія праграмы на замовы розных фірмаў. Круцілася, як трэска ў палонцы. І прыкладна з тым самым вынікам. Аднойчы ў адной паўлегальнай фірмачы мне заказалі распрацоўку поўнага пакету праграмнага забесьпячэння — вельмі тэрмінова і вельмі дорага. Калі я прынесла сваю працу, уставівала і навучыла пэрсанал карыстата, дырэктар, ясна гледзічы мне ў очы, скажаў, што сітуацыя памянялася і ён ня можа заплатіць мне так, якія мы дамаўляліся. А можа — у дзесяць разоў меней.

Дома, адчыніўшы дзіверы, я пабачыла: нянька на кухні палуднуне разам са сваёй дачкой, якая прыходзі-

або Эўропа вялікіх фараонаў

Ля Кітэ

зіла з маткай з нагоды канікулаў, а мае падшыванцы, самі сабою, займаўшыся ў сваім пакоі і выбеглі мне на сутрач, перапэнканаі шмінкай.

Плануюшы і расыцершы, я нагнала няньку разам зь яе дачкой, выкінула ў съметнік звараны ёю палудзень, выпіла каву, зъела хлеба з маслам і адмыла дзяцей ад касмэтыкі. Заплаціла аднаму хлапцу з той фірмачкі, каб ён запароў ўсё, што я настварала, у гаманцы засталося трох зубры, два зайды і вавёрка, а таксама прасыпрадлы рознакаляровых візитнак...

Маё рашэнне пакінуць працу было для Зымітра штуршком, стрэлам стартавага пісталета, дазволам на выезд. Ен пакінуў завод і заняўся продажам вазонаў. Аказаўся, з продажу хатніх кветак у Беларусі можна жыць.

Даволі хутка мы купілі дом у Сельгаспасёлку, і тут, у нетрах старога Менску, сярод вішневых садоў, сабак, шынамантажоў і бэнзакалён-нак, лазняў, вербай, катэджак, што выдаюць на баптысцкія малельныя дамы, калі рэзыданцы індыйскага пасла, уніццкай парафіі сіяўтага Язэпа і гуртовага базару сланечнікавых семак, так хутка, як гэта дазволіла прырода, зъявіліся на съвет яшчэ дзве нашых дзяцей.

Чым было маё жыцьцё ў гэтым віры?

Не квактальнем над седалам, гэта напэўна. Калі аднойчы, накрываючы на стол, паўжартам і сказала: «Ды я ж ідзальная жанчына, у якой вічэра заўсёды гатовая а палове на сёму!» — Зыміцер адазваўся цалкам сур'ёзна: «Няма жанчыны, больш далёкай ад ідэалу, чым ты!» Я думаю, ён, як заўжды, меў рацою.

Не чарадой аднастайных хатніх спраўай.

Не піцьцём блісконцай гарбаты за блісконцімі плёткамі зь блісконцімі сабройкамі — у мене праства няма сబровак.

Тады чым?

Якія таямнічы сёнс асьвячае ўсё гэта: буднае месіва на лістападаўскіх вуліцах, «Ікарусы» з партрэтамі Путаччавай у салёнах, задачкі за першую-другую-трэцюю клясы, бальнайную кулінарную на Крапоткіна, цыгароту штовечар, якую з выхаваўчых меркаванняў я дазваляю сабе толькі тады, калі ўсё мая пяцёра моцна сьпіць? Што я кладу дзяцям у рантцы разам з канапкамі для перакусу, наліваю ў кубкі разам з ранічнай какаваю, запускаю ў сарца маціны разам з запалнай сумесцю, у той час, калі фары съвіецця: праз нач, а дзені настае толькі на мінална?

Якія няўлouны дух, які Бог хаваецца сярод натоўпаў тлустых жанчын?

Я стану ждзіць...

Салодкія словы расейскай песні, салодкі голас з дынамікай. Мабыць, прыўвікла, каб радыё было заўсёды ўключанае.

— Гэтую песню съпявалі жаўнеры, калі стаялі ў нас на вёсцы па вайні, — сказала старая. — Антэ прадаваў ім авечкі.

— Па якой вайні? — перапытала я.

— Па тамтой, з немцамі, — адказала старая. — У жаўнерай можна было браць лупіны — прыходзь, абраі бульбу ў такія вялікія чыгуны, а лупіну можна забраць сабе. Пакуль дзеци ў мене дзяржава не забраў ў інтэрнат, я іх тымі лупінамі і карміла. Добра, што іх забраў — там і апраналі, і вучылі. Так і выгадаваліся яны не калі мянене.

Сашко, апошні, рос ужо са мной. Ен нарадзіўся позна, старэйшыя былі ўжо па школе, я думала, у мене скончылася на сарочцы, але ж на табе, маеш — пузу расце! Кінулася да дактароў — рабец аброта, а яны кажуць — позна, дзіцё ўжо вялікое. Чаго я ні рабіла: і з вышыні скакала, аж сэрца заходзілася, і цяжкое варочала, і падпярэзвалася моцна — анічога не дапамагло. От і нарадзіла. Хаты тады не было, мы ў аўчарні жылі. Сашко вельмі прыгожынкі быў. Як там мая братаваў казала? «Правільныя рысы твару, правільныя рысы твару!»

— Чаму ж вы жылі ў аўчарні?

— А раскідалі нашу хату. Мяжу тады цігнула. Сказала, ня можна, каб на мяжы жыць, вось і расыцягнулу. Мы тады ня тут жылі, а на поўначы, далёка, у гарах каля возера Бледна. Мая зямля, мой пасаг, засталася ў Герцагавіне, а аўчарня аказалася ў Харватыі. Праўда, за зямлю нам трошкі сплацілі. Дык за таго гроши потым мала што не забілі!

Доктар, спрактыкаваны да аўтаматызму, рухаючыся настолькі ж хутка, насколькі бясшумна, зъявіўся ў палаце, каб закапаць мене вочы і зъяць павязкі, а старой зрабіць ін'екцыю пад павека, і працаў. Старая нават не зразумела, што адбылося, толькі твар яе раптам стаў разгубленым, і яна, перарваўшыся на паўслове, спыталася:

— А што гэта было?

— Гэта доктар прыходзіў, зрабіў вам... — я не могла ўспомніць, як будзе па-харвацку гэтае слова і сказала па-польску — zastrzyk.

— Укол? — здагадалася старая. — Не, я цяжкая аперацыя, магу ўсім казаць, каб толькі Бог даў дапамагло.

Яна памаўчала, але ўзбуджана сціць з-за нязвычайных абставін ды ад прыроды энэргічнай натура патрабавала калі ня дзеяньня, дык хоць словаў. Старая відавочна была з тых, хто гаворыць тады, калі хоча, і пра тое, аб чым думае.

— Я, мілая пані, у жыцьці не ляжаў у больніцах, гэта ўперша. І дзеци нарадзіла бяз больніц... Па Сашку месца доўга не выходзіла, Антэ выклікаў доктара. Той зрабіў мене нейкі ўкол, сеў у куточку і паглядзеа — то на руку на гадзіннік, то на мене, а то на авечкі.

— Такая калатнечка тады была! Раз узімку трэ было ехаць па дровы праз мяжу, у Боснію, бо там быў лес. Сашку, мусіць, тады гады з трэх было. Пасадзіла яго на запечак, каб цяплей — а мы ў аўчарні печа чаку зляжыць. Дала гароху ды дзіве скрынікі, каб перасыпаў, і паехала. А мароз! Еду, а як шпары зайдуць у пазногі — саскочу з санкі да быту, каб сагрэцца. А душа не на месцы — як там малы ўдома сам, ці ня ўлез куды, ці не замерз — бо зімой шэршань са сценай на ходзіла. А Антэ і зылезіці ня мог — толькі пакіхіваў ды горбіўся на санках. Астма ў яго

была, усё жыцьцё хварэў, праз тое і да Ціта яго не забралі...

— А чаму вы па дровы ездзілі зімой? Чаму ня летам?

— Дык за ракою лес быў, летам броду не было. Зімой, як лёд стане, то ўжо і па дровы ўсе едуць. А лес нельга высякаць. Дык скрадаешся і аглядашся, каб лісінкі дзе ня выйшадзіць, пянькі съвежыя сынегам прысыпашаць, каб не съвяціці.

І вось той раз я ўвалілася ў палонку. Бягну, за аглоблю ўхапіўшыся, ды плачу, бо холадна. Ажно выскокваюць з-за купы на дарогу гранічары. Я думала, яны будуць нас ганіць, што праз мяжу едзем, а яны адразу да Антэ сігнуніць шуканьці грошы — знаў, што нам сплацілі за зямлю, думалі, што гроши з сабой возім, бо ў аўчарні скаваць ня можа. Адзін жа: давай гроши, а то зараз застрэллю, скажу, што ўцікаў.

А я стаю думаю: хай бы, і праўда, яго застрэлілі, яму ўсё адно не жыцьцё з-за яго экзэмама ды астмаю, і мне ад яго ніякі дапамогі. Толькі кармі, а працаўцаў ня можа. Я і дровы рулюю, і за пуграм сама хаджу. Антэ ж сваё цвердзіць: няма грошай, аддалі за пазыкі. А той гранічар кака: ну, дык маліся, Антэ, бо зараз табе кансерві будзе — і стрэлбу падводзіць.

Але, мусіць, Бог яго стрымай. Апусціці ён стрэльбу, рукой толькі махнүць. А другі ўжо каня выпрагае — такі закон быў, што калі праз мяжу канем едзеш ды зловяць, дык каня забіраюць.

Я як бухну на калені, і ў ляманте прашшу, маглю напрамілы Бог, каб толькі каня пакінулі. Но як без каня?! Вясна прыйдзе — як без яго?! Як дровы без каня дацягнуць? А тапіця ж няма чым, замерзнем, дзіцця замерзне!

Але хіба іх умоліш? Той, што стрэльбай палохаў, раба, якія ў цябе, зачыніць на калені, і ўпраўляць сабе, і каня нашага павялі.

А ў Антэ з таго ўсяго прыступу стаў. Паваліўся ён, бедны, на дровы і ротам дух ловіць, аж сісніе. Што рабіць? Узялася я за аглоблю, ды падняла і сані, і дровы, і Антэ. Добра, што трошкі з гары было. Цігну воз, а адзеніне на мене зівініць, спадніца па нагах б'е — усё чыста лёдам пакрылася.

Дабраўся дадому — я перш-наперш да акенца, паглядзеа, ці хоць з Сашком усё добра. Бачу, сядзіць на запеку, і грачыць.

Цігну Антэ

ЛЯВОН Вольскі

Гэта была зусім ціхая, нават для нашага нашумнага гораду, вулка. Паблізу не было заводаў, фабрык, тут ня ездзілі трамейбусы, якія скучоіць, аўтобусы, якія дыміць, ды трамваі, якія ў нашым горадзе амаль усе пэнсіянага веку, таму, калі едуць, скардзіцца на жыцьцё, квохчуць, корхаюць, перхаюць — як большасць пэнсіянераў. Адно што праедзе якайсь міліцыянцкая машина раз у паўгадзіны (дый тое — бо побач аддзяленне міліцыі). А звычайнія кіроўцы гэтай вуліцы напроты ня ведалі — неяк яна ўдала схавалася, быццам бы ў самы цэнтры гораду быццам бы ў іншым вымяраныні.

Дамы тут старыя, двухпавярховыя. Дрэзы таксама старыя, значна вышэйшыя за дамы.

Вось яй каку: гэтая вуліца — сапраўдная знаходка ў наш час. Таму, калі Казімер атрымаў тут кватэрку, усе ягоныя сябры вельмі ўзрадаваліся. Узрадаваліся за Казімера, а яицо таму, што можна будзе зайсьці ў госьці ў гэтую старую кватэрку ў старым доме на старой ціхай вуліцы, якую мала хто ведае, якой не знайсьці на мапе гораду сядра праспектаў, бульвараў, паркаў, сквераў да вялікіх, забудаваных 16-павярховых дамамі, вуліцаў імі герояў айтыннай вайны.

Ды Казімер быў вельмі задаволены. Ён быў задаволены ды ўзячыны, калі сябры дапамагалі яму рабіць рамонт — кожнага дня яны разам з Казімерам зьдзіралі старыя шпалеры, клейі новыя, тынковалі сцены, шпаклявалі й фарбавалі падлогу...

І вось аднойчы рабіт скончыўся. І ўсе ўбачылі новую кватэрку Казімера — утульную, съветную, цёплую... За вокнамі — лета. Шапаціца дрэзы, гулююць у клясыкі дзяўчакі, сядзяць на лаўках старыя Кацінка нібыта ня з гэтага часу. Адно толькі парушаюць гармонію міліцыянцкія машины, якія курсуюць з пастарунку да ў пастарунку.

— Я мяркую, трэба адзначыць гэту справу, — заўважыў Казімер, і сябры ажыўлена пагадзіліся.

Яны схадзілі ў краму й прынеслы гаралку, кільбасу, сала, хлеб, агуркі, кетчуп, маянэз. І пачалі адзначыць съвята новае кватэрку Казімера.

— Я хачу выпіць, — сказаў Алець, — за гэты дом, за гэты раён, за гэтую кватэрку. Я хачу выпіць за тое, каб не ўзбадаве ўсіх мелі гэткія кватэрки, бо ўсіх мы падобныя адно да другога, у нас адны памінкі, падобныя жыцьцёвымі мэты ў прынцыпах. Вось за што я хачу выпіць.

І выпіў. І ўсе выпілі.

І гэтак яны доўга выпівали за ўсё добрае ў гэтым жыцьці. А потым прадцягвалі выпіваць ужо бяз тостаў, але з дутгімі шчырымі размовамі.

— Што нас тримае ў гэтым жыцьці? — казаў Алець Зыміцер. — То, што мы разам. Вось бачыш, сёньня трап было дапамагчы Казімеру, — дапамаглі. А калі заўтра табе спатрэбіцца дапамога, зьявімся ў дапаможкам. Но вось такія мы людзі — ня можам, каб не дапамагчы адно адночы.

— А як жа яшчэ жыць? — адказаў Зыміцер. — Паасобку мы згубімся ў гэтым жыцьці, у гэтым варожым нам горадзе. Сядра гэтых брутальных выпіхоўкі, якія шторанам сустракаюцца ля піўнога шапіка й нават зімою ў 20-градусны мароз п'юць з быльх у карыстальні слоікаў разведзене піро. Сядра гэтых магазынных працдаўшчыц да працдаўшчыц, якія пачуваюцца гаспадарамі гораду, а ты для іх — дробная пешкода на шляху да ўласнага ўзбагачэння. Сядра гэтых паголеных маладёнаў, прасякнутых турманай рамантых. Сядра гэтых паўсюдных блатных песен. Сядра... Ды што казаць... Ты сам ўсё ведаеш.

І яны выпілі.

А Хрысціна слухала ўсё гэта, сама час ад часу ўпішчвала важкае слова, выпівала на меней ды на больш за ўсіх і краем вока назірала за Францішкам.

А Францішак быў непаўторны — ён жартаваў, дэкламаваў вершы, размаўляў на розныя галасы, распаўядаваў паказкі — быў цэнтрам увагі для тых, хто не захапіўся, як

Зыміцер ды Алець, шчырымі сябровскімі размовамі.

І толькі Віталь выпілаў з агульнае вясёлае кампаніі. Ён браў удзел у агульных размовах, спрабаваў жартаваць, падтрымліваць гутарку. І, тым ня меней, выпілаў. Ён ня піў. Ён кінуў піць з год таму, калі пачаў рэгулярна наведваць царкву.

— А я прапаную выпіць за тое, — гучна пачаў Францішак, — што ў гэтым брутальным горадзе яшчэ засталіся людзі, зь якімі можна пагаварыць. Людзі, якія адчуваюцца адно да іншых падсьвядомасці, якім ніколі ня трэба нічога тлумачыць. Для гэтага зямлі й для цяперашніга часу гэта настолькі рэдкая зяява, што я напроты шчасльівы... Кажу абсалютна шчыра.

І ўсе выпілі.

Сыпчастую вяршыню храму, трэба было адкінуць галаву так, як мы адкідаем яе, калі глядзім на зорнае неба.

— Хлопцы-дзеўкі, тут нешта ня тое, — занепакоена сказаў Віталь. За такі кароткі тэрмін немажліва пабудаваць гэтую гаргару. Хадземце адсюль хутчай, я адучуваю не-бяспеку.

— Пачакайце, а што гэта за пабудова? Якое ейнае прызначэнне?

— Падобна да нейкага храму, — заўважыў Францішак.

— Хадземце адсюль хутчай, — цвердзіў Віталь. — Які гэта храм, крыжу няма, на вежы нейкі незразумелы сымбал. Я вам кажу — туды заходзіць небяспечна!

Казімер, Алець, Зыміцер, Францішак

яны разгублена стаялі пасярод круглае залі. Віталь мусіў закрычаць, папярэдзіць, засыцерагчы... Але нейкі дзіўны спакой ахінуў яго. Размаўляльця не хацелася.

Яны стаялі й маўчали. Чакалі, пакуль выйдзе Алець.

Алець лацівей прыстасаваў аўтамат. Цэль — чалавечая постаць у камуфляжным адзеніні — супала з мушкай. Алець страліў. Два разы кароткімі чэргамі. Постаць упала.

— Зусім някепска, малады чалавек, — пахваліў гаспадар. — Хочаце яшчэ пастраляць.

— Натуральная, хачу. Я наагул вельмі люблю страляць. І ўмею. Я, калі служыў у войску, быў адным зь лепшых. У сэнсе страляціны. Падцягваўся кепска, а страляў лепей за ўсіх у роце. Я нават за гэта нейкія

куль не надакучыць. А нам жа наўрад ці надакучыць, прайду?

— Мне ніколі не надакучыць быць з табою разам, — ціха вымавіла Хрысціна.

— І мне з табою вельмі добра, — признаўся Францішак. — У гэтым часе, у гэтай краіне. Болей нічога й нікога ня трэба. Я, ты, мялтлікі, птушкі, кветкі, дарога сярод пагоркаў...

— А мне раней здавалася, што ты не звязтаеш на мяне ўгаві.

— На тое, што было раней, варта забыцца. У гэтае "раней" мы ўжо ня вернемся.

— Так, мы, напэўна, тут сустрэнем тое, пра што раней ня мелі ўяўлення. Сустрэнем небяспеку, сустрэнем радиасы, смутак, боль і асалоду...

Новая кватэра Казімера

ЛЯВОН

граматы маю, толькі ня памятаю, куды падзеў.

На полі ўз्यнялася новая мішэнь — чалавек на матацыке. Мішэн павольна набліжалася. Алець за валіў яе з другога стрэлу.

— Вы сапраўдны майстар, — зьдзіўлена вымавіў гаспадар ціру.

Алець усміхнуўся й перазарадзіў аўтамат.

Побач нешта выбухнула, Алець абыспала кавалкамі зямлі й дробнымі каменьчыкамі. Ён паглядзіў угару. У небе зависіў чорны варожы самалёт. Алець прыцэліўся й страліў. Выпусціў некалькі дубоў чэргай. Самалёт задыміўся й грымнуўся воблем за лесам. Падпадалі съсечаныя гарачымі аскепкамі дрэвы.

Алець азірнуўся. Гаспадара ціру нідзе не было. Затое проста на яго па полі пёр вялізны шэры танк. Грымнуў стрэл. Снарад выбухнуў непадалёк ад Алеца.

“Гэ-э, я глядзю, пачынаецца нешта сур’ёзнае”, — падумаў Алець. Ён вырашыў на лезыци з аўтаматам на танк, няма сансу. Азірнуўся. Ззаду — 300 м — ручай. Проста за ім — бярозавы гай. Дабегчы да гаю — значыцца, уратавацца. “Дабягу”, — падумаў Алець.

Танкіст выпусціў некалькі кулямётных чэргай. Не патрапіў.

“Мазіла”, — падумаў Алець ды пабег.

Кароткімі перабежкімі — пагорак, хмызы, ляжац! Выбух! Паскуда... Не зачапіла. Хмызы... самотны клён... падай! Чарга. Зноўку не патрапіў, мазіла.

Вось і гаёк. Можна падняцца. Мільгающы дрэвы. Слыніся. Адпачні. Надыхаць вечар. Калі будзе цёмна, траба схадзіць у бліжэйшую вёску.

Бось і гаёк. Можна падняцца.

— Пайду, паглядзю, што з ім, — без інтанцыі, неяк манатонна вымавіў Францішак ды адчыніў дзіўверы.

— Я з табою, — пасыпешліва сказала Хрысціна.

Дзіўверы мяркі, бязгучна зачыніліся.

Яны стаялі на зялёнім пагорку. Перад імі — дзіўнае прыгажосці краявід — пагоракі, азёры, пагоракі, усё квітнене, рознайлявымі кветкамі. Віталь хадеў зьвярнуць увагу сябру на гэтым дзіўнымі парончы, але ўсе маўчалі, і уміратлівымі пагонамі перахадзеліся з дзіўнай і рагамі азёрамі. Яны ўзьдымаліся на шырокай круглай пляцоўцы. Тут было вельмі съветла. Можна было паглядзіць з вышыні на горад — жоўтыя сумныя восеніскі горад, маленькія дамкі, дахі, вежкі, маўшынкі, што паўзуць па вузкіх вуліках.

— Я ведаю, як называецца гэты мятлік, — рагамі сказаў Францішак. — Ён называецца “маханін”.

— Значыцца, мы ня ў нас, — зьнякаватай усьмешкай вымавіла Хрысціна.

— Глядзі, вунч замак! — выпігнуў руку Францішак.

На вяршыні аднаго з пагоракаў сядраў вельзіарных дубоў узвышаліся чырвоныя замкавыя муры.

— Пойдзем туды? — ўсё яшчэ няўпэўнена запытала Хрысціна.

— Пойдзем. Спачатку пойдзем туды, потым пойдзем яшчэ нездэ. Будзем хадзіць па гэтай краіне, па-

зімнай муры. Нахабная, у рымтэ гангста-рэпу, модная хада.

— Гэй, містэр, падкін пару цэнтаву на колу, — звязаўся ў адчынінім вакне машыны пыса мурына. У вуху — трэй дзіркі, цяжкія залатыя завушніцы. Вочы бяз выразу.

Самае кепскае, што Зыміцер заблыталіся ў развароце й спыніўся.

“Ну, ўсё, — падумаў ён. — Зараз будзем змагацца за жыцьцё. Для гэтага паўчалавека забіць белага — ўсё адно, што прадаць порцюю крэка.

— Містэр, ты мяне не зразумеў?

— запытала мурына.

У съяціле вогнішча (дэльце пакрышкі гаралі) бліснула нешта метліва.

Зыміцер імгненна выхапіў з кішэні рэвалвэр ды стрэлу проста ў твар маладому мурыну. Той раскінуў руку ды зваліўся на старыя пакрышкі. Бакава школа Зыміцерага “Кадылаку” альпіскала крываё.

Адам Глобус

1. МАСКВИЧЫ

Масква — трэці Рым! Ёсьць такі памылковы выраз. Каб я не гуляў па Рыме, можа і паверыў бы, а так магу засвядчыць: расейская стаіца вельмі не падобная да італійскай. Калі ўёж ж пашукаць падабенства, дык можна знайсці яго ў паводзінах масквічоў, што жывуць па стара-жытнімскай формулі: чалавек чалавеку — воўк. Воўчыя ўзаемадносіны натуральны ў Маскве.

Ты прылітаеш у складзе даделакі зь Лёндана ў Шарамецьве. І ніводзін з калегаў не пасікавіца, як будзе выбірацца з аэропорту. Кожны сам са сябе. А ў Лёндане тыя ж людзі шмат разоў ветліва перальгівалі, як хутчэй і таннней даехаць з Кінг Стрыт да Хітроў. Чалавек — жывёла архітэктурная. У Лёндане ён — лёнданец дасыціны, выхаваны, дальнабачны, а ў Маскве — масквіч нахабны, галодны, жорсткі воўк. У мяне як у генэтычнага беларуса абарачэнне ў ваўкалака адбываецца імгненнем; традыцый, мэнтальнасць, прадызначанасць. І ў цягніку "Масква—Менск" я досьці хутка дамаўляюся з ін'янаватым правадніком, каб у купі нікога не падсадікаў. Скацина грошы ўзяла, але як толькі састаў крануўся, наш з братам спакой парушыў два трактарысты, нізкарослыя, чорныя, ніголенія, гарбаносыя. Каўказцы заплацілі правадніку больш, чым мы. Вайна вахабітаў з фэдэраламі за Дагестан яшчэ толькі высьпівала; таму нашае беларускае, а іх дагестанскае пахожданыне пры сутикненіі на выбіла іскры варожасці. Сышліся на тым, што масквічі праваднік мусіць вярнуць нашы грошы. Вярнуў. За вячэрною дагестанцы распавялі, што едуць да брата ў Смаленск, каб закупіць атруты ад калярадзікі жуку. Маўляў, у Чачні ў Дагестане ад інажерных жучкоў ратунку няма. Жаруць усё, што зазелянне. Камэнтаваць любоў чачэншчы да ўсяго зялёнага ня буду. Якая брыда — калярадзік жук, ведаю. Я іх збіраў з бабайні бульбы, у дзені па паяўдру, заліваў газаю ѹпалі. І таму, каплю "газават", дык згадваюцца жукі ў падпаленай газе.

2. СИН ПІСЬМЕНЬНИКА

Масква-ква-ква, як шмат у гэтых гуках для сэрцайка маленъкага зыліся... Ведаю як ніхто.

Бацька займаўся ў Літаратурным інстытуце ў Маскве, а я з мамай лёк два разы на год будаць ў Менску. Муку выдавалі па талёнах пад 8 Сакавіка й пад Новы год. Лысы Хрушчагадаў сеіль кукурузу. Народ застаўся бяз хлеба. Прывезены з Масквы батон быў найвылікім пачастункам. Просты батон за 13 капеек у 1964 годзе я бачыў ня больш як 3 разы на год. Батоны пайшлі на тое, каб запусціць у космас хлопчыка з птушынным прозвішчам Гагарын. Зрэшты, частка белазалатых батонаў ўсё ж засталася, яны прадаваліся ў Маскве.

Мы з мамаю прыехалі да бацькі ў інтэрнат. Маці захадзела піва. Яна, ніколі ня піла піва, а тут раптам: "Хачу піва!" Мы з татам памчалі ў "Елісеевскую краму". Чаго там толькі не прадавалі, але галоўнае — батоны. Можна купіць батон. Маці купілі дзве буталкі чэскага піва, а мене — батончик. На адваротным шляху я ўтаптаў палову батона. І хоць бы што. А вось маме было кепска. Яна выпіла шклянку піва, і яе званітавала. Мама чакала дзіця. Мы ўсе чакалі дзіця. Маме хапелася таго піва, як іншым цяжарным хочацца сялядца, салёная агарука ці гліны, ёсьці і такія. Маці ляжала змучаная, а мы мылі падлогу. Гэта найпершы моі успамін пра Маскву: батон, піва, інтэрнат Літіністывту.

Інтэрнат мне вельмі падабаўся, асабліва — ліфт. Цудоўны, драўляны, павольны ліфт. Уздымаешся ў глядзіш прац шклянныя дзіверы на партроты вялікіх расейскіх літаратаў: 2 паверх — Пушкін, 3 — Лермонтава, 4 — Гоголь, 5 — Талстой, 6 — Горкі, 7 — Маякоўскі. Уражваў

НІЖУРДА падарожная проза

Лермантаў у чырвоным мундзіры з залатымі эналетамі. Вершы Міхаіла Юр'евіча я ведаў на памяць: "Ветразь", "Барадзіно", "Міцыры"... Прабой Міцыры з барсам я перачытаў разоў дзесяць. Сябе я атасамляў менавіта з Міцыры. А вось да творчасці бацьковых сяброў, адна-курсыніка і паплечнікаў, я доўгі час быў зусім абыякавы. Пэўна, з-за таго, што іх было зашмат.

Калмыцкіх літаратаў я пабываўся і нават пасікавіўся: "Тата, а гатым дзядзькамі некхта нағою на твар наступіў?" Прывезіца татаркі Шыраіва. Неацэнены і непрызнаны геній Рубцова быў не-заўважны ня толькі для мяне. Ягонае "Россія, Русь, храни сеяя храны" яшчэ на стала формуляй падвойнаў рускіх цароў XX ст. Жыгуліна, што сядзеў з бацькам на занітках за адным столом, расейцы не прачыталі й не ацанілі поўнай меркаваніем і дагэтуль.

Так не ацанілі талент майго дзядзькі Саньдзі. Ён таксама вучыўся ў Маскве ў акадэміі на ракетчыка. Саньдзі марыў стаць генэралам. Жыццярадасны, самаўпэўнены, працавіты, ён скончыў вучэльню ў акадэмію, больш як дзесяць гадоў адседзіў у Казахстане. У Саньдзі была міжкантынентальная балістычная ракета, скіраваная на Нью-Ёрк, а пазней на Пэкін. Акрамя ракеты, у Саньдзі былі афіцэры, салдаты і гаспадарка з каровамі й сывіннямі. Салдаты паставілі элітныя, з вышэйшай адукцыяй, і кожнага новага, які прыходзіў, Саньдзі вучыў даць карову. "Зруйнаваць Нью-Ёрк не баяцца, а каровы палахояцца". Генэралам Саньдзі ня стаў. Яму нават не дазволілі вярнуцца ў Беларусь. Каштоўны кадр. Я вельмі любіў з ім гуляць па Маскве. Мы гулялі ўтром: я у сінім барэцку, бафка ў балёневым плашчыку і Саньдзі ў вайсковай форме. Іх спрэчкі, хто прынісе большую славу прывішту і роднай вёсцы, вельмі цікавілі мяне, так хацелася, каб яны абодва ўславілі свою Варакомішчыну. Масква 60-х давала ім такі шанец. Мне яна такога шанцу не давала.

Я быў просьценкі хлопчык, якіх

тысячамі фатаграфутоць на Краснай плошчы. Мяне сфатаграфавалі ў шарык. Былі такія шарыкі з круглай дзірачкаю ѹ павелічальнym шклом. За лізу ўстаўляўся слайд. Шарык прыйшоў у Менск па пошце. Мы з мамай убачылі ѹ шарыку зусім іншага хлопчыка ѹ барэце. Мама адаслава-ла чужога хлопчыка назад на Красную плошчу. Атрымала цвітнідзель на ўсіх. Пача-хайхай на Пішер да джылі. Думаў, разбагаце, там набудзе, у Менску прада-сьць утрай драражэй. Грошы ѹ Вовачкі ўкралі яшчэ ў цягніку "Менск—Ленінград". Выгналі Войку. Група ѹ пятнаццаць чалавек застала-лася бяз грошай. Добра яшчэ, што не пасадзілі за крадзеж. Але ў асяродзьдзя мастакоў існавала круговая парука і слова гонару не было пустым гукам. Так што я мог прывезець з Масквы лішні пэндзлік і проста падараўваць. Але, здаецца, нікому нічога я не дарыў. Этаізм пасяліўся ѹ маю душу яшчэ ў дзяцінстве. Таму ў заніткі выбіраліся эгаістычныя: маляваныне, літаратура...

Каб можна было ездзіць у Маскву адному, я б ездзіў. Але ездзіць адному было небясьпечна. Таму ѝ зьбівалася зграя з пары-трайкі такіх, як я, эгаістай. Асноўнымі

напарнікамі ў маскоўскіх вандрую-ках былі ў мяне Алесь Лось і Вова Сыцепаненка. У Ласі там быў зна-мы стары мастак, які маляваў кар-ціны кішталту "свята на заводзе". Разоў піць мы спыняліся ѹ ягонай прасторнай майстэрні, і кожнага разу на мальбэрце стаяла новень-кая карціна з рабочымі, кветкамі і чырвонымі лёзунгамі. Заводы быў розныя: трактары, машынабудаўніцы, аўтобусы, а тэма не мянялася. Наколькі мне не падабаліся карціны, настолькі падабаўся мастак — сіва-бароды, у барэце. Штораніцы ён прыносаў нам суняданак: каўбасу, батон і пачак малака. Усё сваё ма-лако, як і ўсё мацавана віно, я выж-лукці ў юнацтве. Мы сънедалі і мчалі па выставах і музэях. У Мен-ску не было ня толькі батонаў і пэн-дзлік, не было ня прыстойных выста-ваў. На такое простирає пытанніе: "Ці выстаўляўся ў Менску хоць бы адзін твор Пабла Пікаса?" — скажу катэ-гарычнае "не". А што за мастак у XX стагодзідзі, калі ён і Пікаса ў арыгінале на бачыў. Альбомы, часопісы, рэпрэдукцыі — муралі. Сынедалі ѹ якім-небудзь прывакзальным дворыку. А потым ехалі на мэтро на Кутузавскі праспект. Там быў ма-стакаўкі салён. А ўм чаго толькі не было! Ня буды пералічваць. Стыліз-дзяя ѹ мастакай вучэльні была мізэрная, таму куплялася ѹсё толькі самае-самае неабходнае. Усе купля-ляні толькі для сябе. У съвєтавы часы майго юнацтва гандаль лічыўся непрыстойнай спраўаю. А можна ж было набыць пэндзлік за рубель і прадаць за два. Ніхто так не рабіў. Мараль савецкага студэнта не дазваляла, і за такое маглі выключыць з вучэльні. І выклічалі, дарачы. Майго добра грамадзяна Вовачку Казюлінскага, па мянущы Малы, выгналі. Ён быў стараста ў групе. Атрымаў стылізацию на ўсіх. Пача-хайхай на Пішер да джылі. Думаў, разбагаце, там набудзе, у Менску прада-сьць утрай драражэй. Грошы ѹ Вовачкі ўкралі яшчэ ў цягніку "Менск—Ленінград". Выгналі Войку. Група ѹ пятнаццаць чалавек застала-лася бяз грошай. Добра яшчэ, што не пасадзілі за крадзеж. Але ў асяродзьдзя мастакоў існавала круговая парука і слова гонару не было пустым гукам. Так што я мог прывезець з Масквы лішні пэндзлік і проста падараўваць. Але, здаецца, нікому нічога я не дарыў. Этаізм пасяліўся ѹ маю душу яшчэ ў дзяцінстве. Таму ў заніткі выбіраліся эгаістычныя: маляваныне, літаратура...

Каб можна было ездзіць у Маскву адному, я б ездзіў. Але ездзіць адному было небясьпечна. Таму ѝ зьбівалася зграя з пары-трайкі такіх, як я, эгаістай. Асноўнымі

навыклічалі больш, чым можна. Адно было ясьнай яснага: ні ў Мен-ску, ні ў Маскве з маймаляваннем нічога не съвяціла. А выставы аван-гардыст-дисындзянтаў мне зусім не падабаліся — неграфэсійныя, пра-вінційныя, змрочныя. Я ненавідзе ў СССР. Але не хадеў, каб кагдесця дзяржава пачала замінаць яшчэ і прадацца. Што-што, а гэта ў яе атрымлівалася на пяцёрку. Ведаю па сябе. Мне далі дыплём і выкінулі з мастакага асяродку, як шкоднага, злоснага, лютага сабаку, які не пад-даецца ўтамаванню.

Ні з адным вядомым мастаком у Маскве я так і не пазнаёміўся. Калі не лічыць студэнта-ідёёта, які зрабіў майлонак мішкі алімпійскага. Яму за гэта адшкадавалі аднапака-ёку на ўскраіне. Ён быў рады; ал-іафрэн, як і ягоны алімпійскі мішкі.

4. ПАЗ

Калі цябе выпруць з мастакоў, ідзі ў літаратуру. Пісменьнікі разумней-шия за пэцкаляяў, яны ня толькі пішуць, часам яны й пачытаюць добрыя книгі. Я так і зрабіў. Пача-хайхай вершы па рэдакцыях. Іх бралі й друкавалі. І неяк сама сабою пачалі перакладаць на расейскую мову й публікаваць на Маскве. Нават тое-

ЛІТАРАТУРА

сёе, што зь цяжкасцю праходзіла ў Менску, добра прымалася там. Ступень свабоды ці, як тады казалі, даўжыня ланцуго, на якім сядзіш, у Маскве і ў Менску была розная. З пазіцыі у мяне пакаціла значна лепей, чым з малонкамі. Маю на ўваже афіцыйны съвет. Мяне пачалі запрашыць на розныя тусяўкі, сэмінары, нарады, паседжанні. Я перазнамёйцца з процімоя расейскіх паэтаў. Піў гарэлку — я іны ўсе пілі гарэлку — з сакратаром Ахматавай і настаўнікам Бродзкага Яўгенам Рэйнам. Да мяне з Москвы прыяжджаў наймаднейшы мэтаметафарыст Паршчыкай. Я мог сабе дазволіць і не пайсці ў бары за стол да Юр'я Кузняцова, бо той за вочы абазваў мяне "жыдам". На сярэдзіне 80-х пазітычна Москва падзялілася на два

лягеры: "русотяпы" і "жидовствующие". Мне, як тому татарыну, было "по...ать", але мяне ўсё адно залічылі ў лягера жыдоў і паджыдкаў. Свае ж беларусы залічылі, а ў Маскве распаўзліся чуткі, што я самы чыстакроўны жыдзяра, і прозівшча ў маёй маці самае жыдоўскае — Глебус. Спрачача было бессэнсона. Дый навошта? Большасць выдавецтваў і літаратурных часопісаў належала так званым "жыдам". И мяне пачалі друкаваць у тоўстых літаратурных часопісах. О, які гэта быў горан, надрукаваць нізу вершаў у калянізальнім часопісе "Дружба народаў" ці ў эксперыментальнай "Літаратурнай вучобе". Зраз і ўявіць цяжка. Мне пачалі зайздросціць. Да зайздросных вачай нельга прывыкнуць. Вось нельга і ёсь. Колькі ні спрабаваў, ні змог. И тыня зможаш. И нікотр ні здолее спакойна трывашь зайдзросны пагляд. Застаеща рабіць вильгляд, што іншаруеш зайдзроснікай. И я рабіў такі вильгляд і ў Менску, і ў Москве. Але адна рэч рабіць вильгляд, і зусім іншое — не перажываць з-за гэтага. Сябры пачалі зьнікаць. Са-мае балюче — страта сяброў. Я кампенсаваў згубу сяброў безыліччу новых знаёмстваў. У час сваёй пазытчай кар'еры я знаёміўся надзвінай, як лёгка чытаў верши. На адным з маскоўскіх сэмінараў замест свайго твору я пра-

x. vii. 8.

ўсё. Колькі ні спрабаваў, ні змог. И тыня зможаш. И нікотр ні здолее спакойна трывашь зайдзросны пагляд. Застаеща рабіць вильгляд, што іншаруеш зайдзроснікай. И я рабіў такі вильгляд і ў Менску, і ў Москве. Але адна рэч рабіць вильгляд, і зусім іншое — не перажываць з-за гэтага. Сябры пачалі зьнікаць. Са-мае балюче — страта сяброў. Я кампенсаваў згубу сяброў безыліччу новых знаёмстваў. У час сваёй пазытчай кар'еры я знаёміўся надзвінай, як лёгка чытаў верши. На адным з маскоўскіх сэмінараў замест свайго твору я пра-

Вечар у “Прэзыдэнт-гатэлі”

Працяг са старонкі 11.

Я адказаў прафэсару, што з названымі асобамі я маю анічога супольнага, мы выпілі па чары і закусілі чырвонай рыбай.

Публіка разыняволена і даволі гучна гаманіла, і сядр гэтага гаманкага збюо прыкметна вылучаўся каржакаваты маладзён у клятчастым пінжалку. Маладзён гаманіў гучней ад астатніх і, падобна, быў паважанай асобай — усе навыпераці імкнуліся ём выпіць.

— Хто гэта? — запытаўся я ў прафэсара.

Наколькі я зразумеў з адказу, гэта быў касавар, кіраўнік будаўнічай фірмы, якая працаў ў Маскве па контракце.

— Gani! — крикнуў прафэсар, і маладзён азірнуўся.

— Mē lejon i t'ju prezantoj te mīkun pda Bjellorusi [Дазволь табе прадставіць сябра зь Беларусі...] — пачуў я з прафэсарскіх вуснаў, і той, какі кілкалі Гані, наструніў перабіў: — Lukashenka? — Прэфэсар ізноў загаварыў, але таропка — я разбралаў толькі адно слова “орозіт”, — і маладзён палагаднёў з твару.

Спытаўшы — на якой мове я размаўляю, Гані наліў мне поўную чарпку і на добрай расейскай мове пачаў казаць, што нам, альбанцам і беларусам, ня варта “вяяваць” з ЗША дастатнім цывілізаваным съветам.

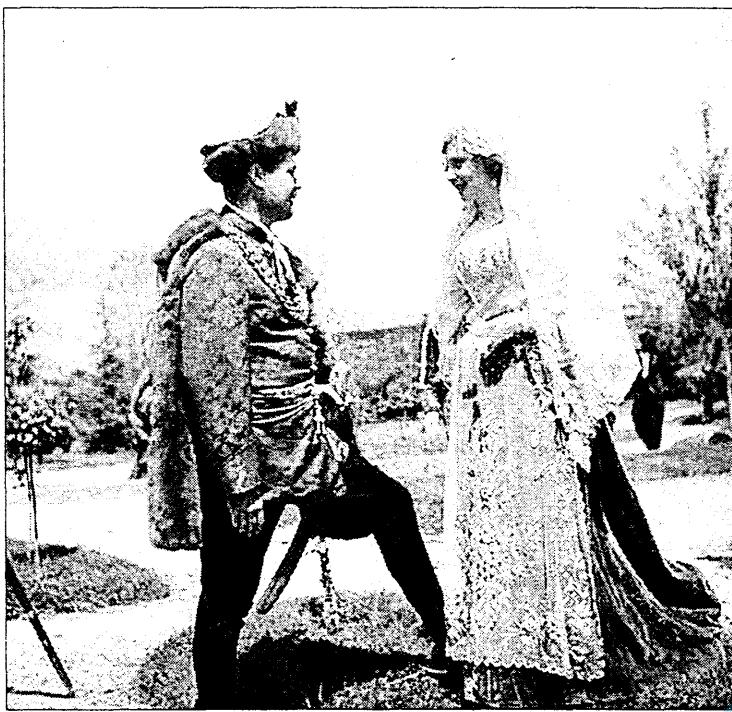
Альбанія свойчас паваявала, — выдыхнуў разам з каньячным духам маладзён, — і без штаноў засталася.

Прэфэсар на знак згоды кінёу галавой і паліяў спакрэвіча па плячы, маўляў: не чытай лекцый, людзі прыйшли на святы.

Гані ўзяў мой нататнік, запісаў нумар тэлефону.

— Будзеце ў Прышціне — званіце. Прыму, як роднага брата.

Наступнымі маймі суразмоўнікамі былі: аў-

тар “Гісторыі Альбаніі” Арш (“Дзякую Лукашэнку — ён адзіны на здрадзіў нашаму братэрству”); маладая альбанская паэтика Мірэля Спахі (“Якуб Колас — гэта ваш?”); рэдактарка альбанскай рэдакцыі радыёстанцыі “Голос Рэспублікі” Лілія Мілько (“Перакладзіце на беларускую мову Ёрга Блацы. У яго папросту геніальныя вершы”); нароўшце, маскоўскі мастак Аўгем Молакаў, творы якога экспанаваліся ў Альбаніі (“Прыходзіце заўтра на Кузьніцкі — паглядзіце мае новыя роцы”).

Размаўляючы з мастаком, съпінай адчуў нечы пагляд. Кабета, што мела прысьмму знаёмцаў-менчукоў, глядзела ў мой бок, а поруч з ёю тоўся яшчэ нехта, апранены ў шчыгуліны “дыпламатычны” гарнітур. Гэты “нехта” неўзабаве апінуўся каля мяне.

— Вы из Минска? Я слышала ваши разговоры с господином Будынай и захотел с вами познакомиться.

— А вы, відаць, з ФСБ? — запытаўся я, кульнуўшы апошні кілышак, і “нехта” дарэшты няўпэўненым голосам прамармытаў: — С чего вы взяли?

Сакратар амбасады пры гэтым пачуваў сябе ніякавата. Дыў дзіва што — у ягонай напаўмусульманскай краіне жанчыны, ды яшчэ сталага веку, на шыях у чужых мужчынў на віснудзе.

— Мяне ж адзін альбанец пакахаў, студэнт пятага курсу, — паведаміла, з насталычным

прыдыханьнем, адна з кабетаў, — пісаў потым лісты, а я не адказала.

— Работали когда-то в Албании, — патлумачыў сп. Цулуф, адбіўшыся ад залянчаныя, і працягнуў міне торбу з пляшкай альбанскага каньяку: — Вытельшь за наше здоровае...

Ля шатні мяне пераняў усё той жа фацэт у шчыгуліным гарнітуре.

— Адресос свой все-такі дайте. Я дастаў нататнік, съпехам напісаў: “гор. Минск, пр-т ген. Мінск-Балаховіч... М.А.-Стрекопотову”, аддаў “адресок” фацэту і выйшаў з гаталю.

Знадворку гула, съвяціла агням і съмірдзела выхлапіным чадам Вялікая Якіманка — адна з цэнтральных маскоўскіх вуліц. Каб пазыцыца замарачнага шуму, я завярнуў у завулак і ўзьбіўся на гранітную набярэжную. Тут было суціна і прыщемна; па рацэ плыў серабрысты шарон, і жоўтая адбітка ліхтароў съвятлявым афіорамі варушылася ў цёмнай вадзе. Праваруч грувасцілася нейкай цёмнай гарагра — прыгледзіўшыся, я пазнаў цэрквэлеўскі помнік Пятру, — я леваруч, на тле ілюнавай зараніцы, напітымі струнамі зывінелі ванты Крымскага мосту.

Рака з урачыстай павольнасцю праплываў міма, нічога не патрабуючы, ні аб чым не шкадуючы. Яна была ўвасабленым жыццем, якое таксама плыло некуды і ў цёмных глыбінях якога прывіднымі афіорамі съвяціліся рэдкія радасці. Я рушыў уздоўж гранітнага парапту, прыстасоўваючы крок да мernага булькацення 0,7-літровай пляшкі, і толькі тады зразумеў, што гэта пляшка — эстафета, перададзеная прадстаўніку самай затурканай краіны Эўропы, — і бронзавы Пятр, коліні гаспадар тутэйшых мясцін, пагрозілі глядзеў мене ўсьлед, пукатым вокамі съвідручычы цемру.

ПРЫВАТНЫЯ АБВЕСТКІ

беларускамоўныя Сухарава

Бацькі, што жывуць у Сухараве і жадаюць, каб іхнае дзіця пайшло ў 2001 год у беларускамоўную школу, звяртайцца на т.: 215-84-09, Алеся

вітаны

Andrej, z dñiom narodzinu! Lepiej byc Sabakam, chymia Hraždanom. Džvieči čagapachi

Džyku, Tacyanika! Pokuľ rastu u svaim garodze — буду моінай! Kапустачка

Vіnshum prygogu belaruscaku Natal'yu Bodzic z dñem narodzinu. Astryak

Andrzej Vitushka, džyku za znametsva i za zaprasznyne na lekciju. Elina

Džyku Paklonynici za vіnshawanie, a Ziamlyancy za začyvadzhalnik. Zdaróuj vam i shanzawany! Bard Melynička

Ščyry džyku, dařazhenskia bački, za 20 gadoў tčjaka výkhavača pracy! Lubov i zgodys vam! Nadzéjka, Paweł Lubimowich Michala i Antaniku Radzkoju vіnshuem z naiwličnim smiejenim sъviamtym. Dzietki

Spadaru Myleška! Z dñem Varžnyna Vas! Beraszczytsi Noch... Staražytynna myry... Poúnya... Jak ja cię kahało!

Adal'ka, džyku! Dzien' Varžnyna Vas! Beraszczytsi Noch... Daraženykia Bagira! Vínshu ciębe z dñem narodzinu! Žyču naræšče susterstw' naisvietlajše kahan'ye. Astryd

гатавальня

Gatavalyu novu saweczkou, fotazkspomestar “Leningrad-2” b/u — nядорага прадаю. Minsk-89, 220089, d/z Kurylu Yu.

ідзі

Spadarsva, treba uřešte učiamci, што ня BY, ale BLR. Paǔluk

Novy prezydent budze abrany letam 2001-ga, гэта Siam'en Šaraczi ci Zianon Paźnjan. Yani

Nja Bog vyratue Belarusk, Natal'ya Bazylevich, a tol'ki novy Prezydant. Elita Umantaita

Kali nasha niva zazelenie, a gazzta pakaljareve? Poúna, eto nikomu ne patrebnja? Asabliwa redakcyi “HN”. Uladzislau Žygalika

Byszczaam by Soenekai na pojdni adpalchavac? Ci Vojeki u celiakh noraх zimoucy? Neshata sumna i halodna stala! Uladzislau Žygalika

кантакты

Xalasyci (30) jadao razvityaca z adzinoitai i susterznowe 1000-godzde sa swabij Jančynai. P/ni MS 0235889, 222310, Maladzchana-6

Gieni, na vedaō, pra što ty kajaš, alej ehačt traba. Maksim durny sačsim

Šanoúna hramadzianka Alena! Chadzjem na piva! Du pad muziki “NRM”! Zautra. Kanteck & W.

Šalaħoūskamu A.: serada — gata? išto? I navaat kali? A moja tak? Prosta gulyňa. G. (G.)

Народзе! Ci esycьце якое moladzaveae zhurtavanie, што zaimiesza gistoriyai? Shuka kontaktu! Adguknecesi! Volyga.

Hlopac (24) shuke sibry ad 25 gado. Mai 2 v/a. 220074, Minsk-74, a/c 208

кінапраектар

Pradam kínnapraektar “Vasčalka-2” ne b/u, z/ch da “Ukrainy”. T.: 544-42-14, Genadz

кіні, пэрыйеды

Nabudu litaraturu pa geraldyni. T.: (8-029) 676-33-69; Minsk-114, a/c 501

Шырокi výbór kályndzkih paštovak, a taksmama novy asartyment aúdyé, vídza, kónig, kálenčadru, znacháu, kamplaktaў praneye vystava TBM (Rumjancza 13, la Linigvistchna únivazrystutu), z 12-ja da 19-ja, apróch výhodnych

Nabudu uše numary gazety “Načynialist”, kaya výdavalaes y 1997-1998 g. 210015, Vičebsk, a/c 60

Віnshu chytachou z nadychodziamyim Kaljadami i Nowym Godam!

Pradam knigi: C.Pil'shtynova “Avantury magio žyčyia”, Ya.Čacht “Nawagradzki zamak”, B.Czarka “Imia u letapise”, al'bom “Gravury F.Skariny”. Tel.: 258-43-54

**Наступны нумар “HN” výidze
26 сіння, u aŭtorak.
3 Kaljadami!**

КУПОН БЯСПЛАТНАЙ ПРЫВАТНай АБВЕСТКИ

Запоўніце гэты купон, і мы надрукую Вашу абвестку (на больш за 15 словаў) бясплатна. 220050, Minsk, a/c 537

Тэкст

Імя і прозвішча

Адрес, тэлефон

Набуду часопісы “Беларуская думка” № 1–6 за 1999 год. Т.: 262-67-02, Валянцін

Прадам брашуру “Невядомы сакс” (унікальную) за 3 у.а. Капэрта са з/в: 213819, Бабруйск, a/c 79

Прадам юнгу M. Ermalovica “Беларуская дзяржава — Вялікае Княства Літоўскіе”, танна. Т.: 286-05-95

Часопіс “Nihil” можна набыць у ТБМ, а таксама у к/з “Мінск” і на філфаку. E-mail: hluk@inbox.ru

музыка

Шукаю якансы запіс музык і песьні з фільмаў “Эманюэль” і “Вартаныне Эманюэль”. Бард. Melynička. T.: (0232) 54-30-40

Шукаю музыку для супольнай працы над маймі песьнамі. Бард. Melynička. T.: (0232) 54-30-40

праца

На стаўную працу патрабуеца бугальтар для раздробнага гандлю (веданье мовы і ПК). Т.: 228-45-88, Aleś

рэпэтытары

Гісторыя: кансультацыі, контрольныя работы, рэпэтытарства. Т.: 286-05-95

Нямецкая мова. Рэпэтытарская паслуга для дзяцей, школьнікі да ліцэяту. Т.: 283-54-25, Вольга (з 8-да 12-й)

Ганна Matuszevič — Сакрату

Яновіч.

Adam Mičkevič “nidze i ne

zakvaeca” pra Napaleona jak

agrësara, bo Èn na mog

razburauc dzicyaču

</div